

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Capvt I. De Nessitate Incarnationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

CONTROVERSIARVM
THEOLOGICARVM

LIBER IV.
DE INCARNATIONE
ET
SACRAMENTIS.
TRACTATUS I.
DE INCARNATIONE.
CAPVT I.
DE NECESSITATE INCARNATIONIS.
CONTROVERSI A I.

Virum Peccatum sit infinite malitia.

Proterat hæc quæstio tractari in secundo libro cum ageretur de Peccatis. sed vsu jam recepto translata est in hunc locum, occasione doctrinæ satis communis, asserentis, ex infinitate malitiæ peccati, & non aliter, posse Necessitatem Incarnationis seu satisfactionis infiniti valoris pro peccato generis humani probari. Preliminaris ergo seu præjudicialis quæstio est, An peccatum sit, aut possit esse infinita Malitiæ: quod si negabitur, prout negabitur, videndum

deinde erit, an ex alio capite fuerit ad finem redemptionis nostræ Necessaria Incarnatio: quod idem est ac querere, an Creatura pura posset satisfacere pro peccato, cum ejus Malitia sit tantum Finita. Pro resolutione prioris quæstionis

2. Supponendum est 1. Christi opera habuisse ex duplici capite condignitatem ad delendum peccatum generis humani, videlicet in genere Satisfactionis, & in genere Meriti. Discrimen utriusque declarabitur in progressu. Hoc inquam nunc supponimus, infra probandum; Si enim Christi satisfactio non fuisset condigna & sufficiens,

K k k

sufficiens, inepta esset præsens quaestio, vtrum fuerit Necessaria.

Supponendum 2. In peccato posse considerari tres Formalitates diversas, ab invicem separabiles, & licet non perfecte & reciproce, ab invicem præscindibiles. Prima est, quod sit contra legem vel præcipientem, vel prohibentem. Secunda, quod sit Voluntaria aversio ab ultimo Fine, & ab æterna felicitate. Tertia, quod sit offensa & contemptus quidam divinæ Majestatis, Excellentiae & amicitiae ejusdem. Hæc porro formalitates in peccato repertæ, pariunt diversos effectus morales. Nam peccatum vt habet primam formalitatem, infert Reatum Pœnæ & supplicij subeundi: & hæc formalitas reperitur etiam in peccato Veniali. Prout peccatum habet secundam formalitatem, infert privationem ultimi Finis, non quidem per modum supplicij, sed præcisè quatenus non erat positum Medium Necessarium ad ultimum finem consequendum: quo modo averteretur aliquis ab ultimo fine, si apprehenderet aliquam actionem esse necessariam ad ultimum finem, eam tamen voluntariè omitteret, eò quod arbitraretur, ultimum finem esse sibi aliunde impossibilem, ex defectu vel impossibilitate alterius ejusdam Medij etiam necessarij. Denique tertia formalitas infert in Persona offensam Jus ad rationabilem aversionem ab offendente, & Jus tractandi eum vt inimicum, in offendente verò infert obligationem satisfaciendi & placandi offensum, seu tollendi Jus rationabilis aversionis. De hac tertia formalitate dubitatur, an reperiatur propriè in peccato Veniali, & videtur negandum cum S. Thoma, quem sequitur Suarez d. 4. s. 11. §. dico tamen primo. & alij Recentiores. Quia peccatum Veniale non est contemptus divinæ amicitiae, quam non dissolvit, ac proinde non præbet Deo titulum aversionis; nec parit obligationem satisfaciendi pro offensa: imò non est materia satisfactionis propriè dictæ pro culpa, sed solum pro pœna, cuius reatum contraxit per primam formalitatem, quatenus est transgressio legis. Præbet quidem peccatum Veniale Deo titulum negandi aliquos favores majores quos exhibuisset non peccanti: sed hæc non est aversio propriè dicta, nec tollitur per satisfactionem, sed per actus meritorios, quibus homo illos favores iterum promeretur.

3. Supponendum 3. cum P. VVadingo d. 1. dub. 3. n. 34. Peccatum mortale ex duplici capite promereri pœnam, nempe, & quatenus est transgressio Legis, & quatenus est offensa Dei. Quatenus est offensa Dei meretur pœnam æternam, & eatenus infinitam, quatenus æternitas à parte post est aliquo modo infinita. Quatenus autem præcisè est transgressio Legis, meretur insuper aliquam pœnā, non quidem æternam, sed temporalem; & hanc etiam in inferno cessare docet idem Auctor, de quo nos diximus in secundo libro. Ratio prioris est, quia ex transgressione Legis oritur in Legislatore, exercente Justitiam Vindicativam, jus puniendi

transgressorem pœnā commensuratā & proportionatā transgressioni Legis. Hujus autem transgressiois malitia commensuratur cum bona illa, quod Legislator per obsevntiam legis intendit: hoc verò bonum non est bonum infinitum, vt patet: ergo nec malitia transgressiois est infinita, ne quidem secundum quid, in eo scilicet, quo contemptus divinæ amicitiae est malitia infinita secundum quid, vt dicemus: ergo non meretur pœnam æternam, quæ est infinita secundum quid. Ratio posterioris, nempe, quod meretur pœnam temporalem, est hæc: quia de his est, quod remissā pœnā æternā, adhuc remaneat, per se loquendo, reatus pœnæ temporalis: hujus autem rei nulla commodior ratio reddi potest, quam dicendo cum quodam Recentiore Hispano, quod peccatum, vt est transgressio legis, & vt respectu à Justitia vindicativa, mereatur pœnam temporalem, quæ remaneat, sublatā pœnā æternā, & propter contemptum divinæ Majestatis, & amicitiae ejusdem: quare rectè dicitur, non ex arbitrio Dei, sed ex natura rei remanere hujusmodi pœnam temporalem.

Præsens itaque controversia procedit de formalitate offensa divinæ, de qua queritur, ut simpliciter infinita malitia. Affirmant Gonet, Capreol. Didacus Alvarez, Hurt. Mendonza, Cornink, Martinonius, VVadingus, Bernald. Communius tamen RR. negant.

4. DICO, Malitiam peccati non esse simpliciter infinitam, sed solum secundum quid. Esse infinitam secundum quid, colligitur ex infinitate personæ offensa. Quod autem non sit infinita simpliciter & absolute, loquendo de peccato Veniali, consentiunt adversarij; quod peccatum mortale est dissensio. Probatum sum Conclusio primò & sufficienter, ostendendo, præcipuum adversariorum argumentum esse ex numero eorum, quæ nimium probant, & ideo nihil probant. Argumentum eorum delinunt ex pœna quam meretur peccatum mortale; nihil enim, inquiunt, esset infinita malitia, non mereretur pœnam æternam: atqui meretur pœnam æternam: ergo est infinita malitia. Argumentum hoc infra solvemus, assignando aliam rationem hujus meriti. Nunc ostendendum est, plus probare quàm admitti possit ab adversarij: probaret, inquam, quod etiam actus meritorius procedens ab homine justo, esset infinita bonitas, quia meretur præmium æternum, nempe vitam æternam, vt definitum est in Tridentino Conc. sequens autem omnes negant: ergo etiam in adversariorum argumento negari potest.

P. Hurtadus Mendoza §. 19. duas respondones adhibet huic retorsioni. Primò, ait, respondere posse, nostra bona opera solum mereri condignam substantiam visionis beatæ, ipsam autem æternitatem illius non mereri. Rationem assignat, quia non aliter meremur Gloriam, nisi in quantum meremur gratiam habitalem: atqui æternitatem Gratiae habitualis non meremur, quia hujus æterni-

nitatis pender à perseverantia & auxilio gratiæ finalis, quam nemo condignè meretur: ergo nec æternitatem gloriæ meremur condignè. Confirmat deinde hoc ipsum. æternitas Visionis non debetur, nisi in quantum debetur æternitas Gratia: quia Visio est effectus Gratia: sed æternitas Gratia non debetur: ergo nec æternitas Visionis.

5. Hæc tamen responsio est imprimis contra torrentem Doctorum, ut fatetur auctor, unde nec ipse acquiescit. Deinde impugnatur ratione. Si enim non meremur æternitatem visionis ex hoc capite, quia perseverantiam finalem in gratia non meremur, à qua pender æternitas Visionis, sequitur, nos non mereri substantiam Visionis de condigno, quod est contra ipsum adversarium. Sequela probatur. Nam visio beata ne quidem ad vnicum instans datur nisi dependenter à perseverantia finali: ergo si hoc obstat, quominus mereamur æternitatem Visionis, etiam obstat, quominus mereamur substantiam Visionis.

6. Ad argumentum verò Hurtadi facilis est responsio: sicut sub conditione meremur æternitatem visionis, ita etiam sub conditione meremur æternitatem Gratia, nempe, si in Gratia decesserimus: ergo purificatâ conditione meremur tam æternitatem Gratia quam Gloriæ. Imò hoc & non alio modo meremur penam æternam, nempe si in peccato decesserimus: ergo si purificatâ hac conditione meritum penæ æternæ est meritum malitiæ simpliciter infinita, etiam meritum Gratia & Gloriæ erit bonitatis infinita: hoc autem etiam adversarius negat: ergo pari jure negatur, peccatum esse malitiæ infinita.

7. Impugnatur responsio secundò. Concilium Trident. docet, nos nostris operibus in Gratia mereri vitam æternam: ergo non tantum meremur substantiam Visionis, sed ipsam quoque æternitatem.

Ad hoc responder Hurtadus, nos mereri quidem æternitatem, sed solum materialiter seu consecutivè, quatenus ex natura rei consequitur lumen gloriæ, quod connaturaliter petit durare æternum. Sensus proinde Concilij vult esse, nos mereri visionem, quæ connaturaliter est æterna.

8. Sed contra 1. Qui meretur essentiam rei, meretur etiam passionem & proprietates essentia: atqui æternitas est proprietas Visionis: ergo si meremur essentiam Visionis, meremur etiam æternitatem illius. Respondet Hurtadus n. 33. distinguendo majorem, quando passio addit multò majus beneficium, quàm sola essentia, & est divinitus separabilis ab essentia, negat majorem, quando verò non addit, & essentia sine passione est parvi momenti, concedit. Jam verò Visio etiam sine æternitate est res magni momenti: æternitas insuper addit magnum beneficium: ergo merendo visionem non hoc ipso meremur illius æternitatem.

Sed contra: Visio momentanea non esset præmium sufficiens ad alliciendos SS. Martyres,

ut tormenta sustinerent: alliciebantur ab æternitate præmij: omne autem illud pertinet ad constitutionem præmij, quod est necessarium, ut sufficienter alliciatur animus ad actus meritorios eliciendos, quorum obtinendorum gratiâ præmium est constitutum.

9. Secunda responsio P. Hurtadi ad nostram retorsionem est, negando quòd æternitas sit passio & proprietas Visionis, vultque, hanc solâ Dei misericordiâ concedi. Verum hæc responsio negat, quod omnes alij concedunt, & non satisfacit auctoritati Tridentini, & ulterius sic impugnatur. Sicut per peccatum mortale non tantum meremur substantiam inferni, sed etiam æternitatem illius, tamen si æternitas non sit proprietas penæ inferni, ita Theologi, quando asserunt, quòd mereamur æternitatem visionis, non se fundant in eo, quòd æternitas sit proprietas Visionis, sed quia vita æterna proponitur nobis per fidem ut præmium: ergo sive sit, sive non sit proprietas, dicendum est, habere rationem præmij.

10. Probatur nunc Conclusio 2. Si peccatum contineret malitiam infinitam, hæc sanè malitia non esset Infinita in quantitate aut numero, aut intensione: esset ergo infinitum in perfectione vel quasi perfectione, hoc est, in aliquo genere summum excogitabile: hoc autem est falsum: ergo non est malitia infinita. Sequelam concedunt adversarij. Minor probatur. Illud est infinitum in aliquo genere, quo non potest in eo genere excogitari perfectius seu majus: quod principium omnes recipiunt, excepto Arriagâ: sed hoc non verificatur in malitia peccati: ergo &c. Declaratur illud principium. Infinitum in quantitate, numero, intensione, differt ab infinito in perfectione per hoc, quòd infinitum in intensione, quantitate & numero, constituitur per negationem termini intrinseci, hoc est: ad hæc infinita (si dari possent) sufficeret non habere terminum intrinsecum, hoc est, ultimum instans aut punctum terminativum, aut ultimum gradum, aut ultimum unitatem: hoc inquam sufficeret, etiam si haberet terminum extrinsecum, hoc est, etiam si illi posset superaddi aliqua unitas, gradus, palmus &c. At verò Infinitum in perfectione non constituitur per negationem termini intrinseci: Deus enim est infinita perfectionis, & tamen habet terminum intrinsecum, cum sit vnicus: constituitur ergo per radicalem negationem termini extrinseci, hoc est, exigit nullam esse excogitabilem perfectionem, cum qua non identificetur. Hoc posito probatur minor propositio. Vnum peccatum mortale est altero gravius: ergo habet terminum extrinsecum: & quia repugnat peccatum, quod sit omnium possibilium gravissimum, ideo quodlibet possibile peccatum habet terminum extrinsecum: ergo nullum est simpliciter infinitum.

11. Argumentum hoc, quod est ex mente S. Thomæ, non placet Arriagæ, qui sic argumentatur

Kkk 2

tatur. Ponamus implicare omnem creaturam, immò omne Ens, etiam ipsum Deum, excepto homine: in tali casu homo (formaliter loquendo) non magis erit infinitus quàm modò sit: per hoc enim quòd cetera sint vel non sint possibilia, nihil accrescit (formaliter loquendo) nec decre- scit homini: atqui in illa hypothese careret ho- mo termino extrinseco: neque enim esset exco- gitabilis aliqua perfectio possibilis, quæ non esset in homine: ergo si nostrum principium verum esset, esset infinitus, quod tamen est falsum, & contra hypothesein.

12. Ad hoc argumentum patet responsio ex dictis. Non enim dicimus, infinitum con- stitui per negationem formalem termini extrinse- ci, sed per negationem radicalem, hoc est, per ta- lem entitatem, quæ exigat identificari cum omni perfectione excogitabili in certo aliquo genere. Jam verò Homo secundum rationem suam speci- ficam hanc exigentiam non habet, quia non exi- git habere identificatas omnes perfectiones possi- biles, neque hanc exigentiam haberet (formali- ter acceptus) in casu illius hypotheseis, quia formali- ter loquendo talis & non alius esset, quàm est modò: ergo non esset magis infinitus quàm est modò. Econtra Deus secundum rationem suam simpliciter simplici in specie, seclusa omni im- perfectione, & ideo est infinitè perfectus, nec ha- bet terminum extrinsecum. Pari igitur ratione, ut peccatum mortale, v. g. Homicidij, esset infi- nitè malitiae, deberet intrinsecè exigere contine- re malitiam Infidelitatis, odij Dei &c. atqui hanc exigentiam non habet: ergo non continet maliti- am simpliciter infinitam.

13. Ad argumentum nostrum aliter respon- dere conatur P. Conink, peccata esse quidem in- æqualis malitiae, si considerentur præcisè prout habent oppositionem cum dictamine rationis, seu sub conceptu peccati philosophici, non item si considerentur in ratione offensæ Dei: ut sic enim ait, omnia esse æqualia, nec vnum gravius alio. quia quatenus peccatum est mortalis offensæ Dei, æqualiter avertit à Deo.

Sed contra primò. Quia loquendo de aver- sione positiva & formali ac intrinseca ipsi pecca- to, & non tantum de aversione consistente in pri- vatione Gratiæ sanctificantis, sic inquam certum est, peccata inæqualiter avertere à Deo; Ratio est: quia quòd difficilius redditur regressus ad Deum, eò est facta maior aversio: atqui aliqua peccata reddunt difficiliorem regressum ad Deum quàm alia: ergo alia alijs magis avertunt à Deo. Major est clara. Minor probatur. Odium Dei reddit utique difficiliorem regressum ad Deum per illius amorem, quàm furtum: item peccatum Infideli- tatis reddit difficiliorem regressum ad Deum, quàm cetera peccata, quæ cum fide consistunt, quia Infidelitas tollit fidem, sine qua est impossi- bile reverti ad Deum.

14. Contra 2. Quia, ut argumentatur Card. Pallavicinus, ille magis avertitur à Deo, & magis offendit Deum, qui maiorem ejus in- gnationem voluntariè incurrit: Sed ex doctrina inæqualiter philosophicè peccantibus ille qui pro- vius peccat, voluntariè incurrit graviores in- gnationem Dei: ergo magis avertitur, magis Deum offendit. Minor probatur. Quia quòd malitia philosophica peccati est in vno gravius, tunc à Deo magis prohibetur, & Deo propè- lud magis irascitur & indignatur: ergo est diffi- cilius reconciliabilis: ergo peccator est hoc pro magis avertitur.

15. Probatur nunc Conclusio 3. Si pec- tum mortale contineret malitiam simpliciter in- nitam, hoc ideo esset, quia dignitas Personæ- sensæ, auget gravitatem ipsius offensæ, & per con- quens dignitas infinita auget gravitatem offensæ infinitum: atqui hæc ratio non probat inæqualitatem ergo &c. Minor probatur, & simul redditur ratio à priori nostræ Conclusionis. Dignitas Personæ- sensæ non auget gravitatem offensæ secundum- plam substantiam suæ dignitatis præcisè & imme- diatè, sed eatenus, quatenus existit intentionali- ter in mente ipsius offendentis, seu in quantum apparet offendenti: atqui cognitio quæ peccatæ cognoscit Deum esse bonum infinitum, est valde imperfecta, & limitata, ac enigmatica, representans videlicet bonum infinitum instar boni finiti & est modò perfectior, modò imperfectior: de ratione suæ limitationis habet quòd possit consti- tere cum peccato: si enim esset vltio innotia Dei, redderet hominem impeccabilem: eposi- gnitas offensæ licet infinita, & aliquo modo etiam cognita ut infinita, non auget malitiam peccati, ut fiat simpliciter infinita.

Probatur Conclusio 4. Ex eod. Card. Pal- lav. Nullum malum, inquit, potest esse infi- nitum: ergo nec peccatum. Antecedens probatur. Vel enim est necessarium, vel contingens. Non necessarium: quia omne necessarium est bonum, nec contingens: quia Deus illud cognoscens, adeoque liberè abstineret ab eo impediens: sed impossibile est, ut voluntas non efficaciter odiet ac repudiet malum infinitum cognitum ut tale, sicut impossibile est, ut non amet & velit bonum infinitum cognitum ut tale, tantum enim habet vim bonum ad excitandum amorem, quantum habet malum ad excitandum odium: ergo ma- lum infinitum contingens est impossibile.

16. Probatur Conclusio iterum à priori. Malitia peccati tanta & non major est, quàm in bonitas debita, quæ per peccatum formaliter ex- cluditur: sed hæc bonitas debita non est bonitas infinita, sed est simpliciter finita, ergo etiam ma- litia peccati non est simpliciter infinita sed finita. Major videtur innegabilis. Declaratur tamen ampliùs. In tantum aliqua forma est malis sub- jecto, in quantum privat subiectum aliquo bono debito, & illius bonitatem non compensat: ergo gradus malitiae mensuratur per ordinem ad gra- dum

dam bonitatis formæ quâ privat, & quæ sit debita: si enim debita non est, non dicitur subiectum malè affectum, aut malè se habere per carentiam illius formæ.

17. Confirmatur. Nam Bonum & Malum habent se ad invicem in moralibus, sicut rectum & obliquum in physicis aut Mathematicis: sicut ergo linea obliqua eò magis est obliqua, quò magis recedit à rectitudine: ita in moralibus eò aliquid est magis malum, quò plùs recedit à bonitate hic & nunc debita.

18. Minor verò Argumenti facti est etiam apud adversarios in confesso. Nam forma debita denominans hominem moraliter bonum & rectum, non est alia, quàm ille actus qui excluditur per peccatum: sed bonitas illius actus est bonitas tantum finita: ergo bonum exclusum per malitiam peccati, est bonum finitum.

DICES. Potest actus peccaminosus habere sex gradus intensiōis, & tamen actus debitus non deberet habere sex gradus intensiōis; sufficienter enim excluderetur actus malus per vnicum gradum actus boni: ergo potest in actu malo esse major malitia, quàm sit bonitas in actu opposito debito. 2. Distinguendo consequens: potest esse major materialiter & intensivè, vel etiam extensivè, & quoad numerum actuum, concedo: formaliter seu secundum formalitatem malitiæ, quæ in singulis gradibus imbibitur, & de qua est præsens questio, Nego consequentiam. Vnde si esset possibilis actus infinitè intensus, esset vique infinitæ malitiæ materialiter, sed non formaliter, hoc est, non secundum illam formalitatem quàm adversarij volunt esse simpliciter infinitam in omni peccato mortali, & in omni gradu illius. Confirmantur dicta ex solutione objectionum.

Solvuntur Argumenta contraria.

19. Obijciunt primò famosum Argumentum calculatorium. Quò Major est dignitas offensis, eò major est gravitas offensa: ergo si dignitas offensis est simpliciter infinita, etiam offensa erit simpliciter infinita in ratione offensa: atqui persona offensa est simpliciter infinita: ergo etiam offensa est infinita.

Priusquam respondeamus directè, retorquetur Argumentum, ostendendo quòd nimium probet. Imprimis probaret, quòd etiam Amor Dei esset infinitè bonus. Quò enim præstantior est persona amata, eò præstantior est Amor: sed Persona divina est infinitè præstans: ergo amor illius est infinitè præstans: quod omnes negant.

Secundò probaret argumentum, quòd malitia peccati tanta sit, quantus est valor satisfactoris & Meritorum Christi, adeoque Christus non satisfecisset superabundanter, nec vnus actus Christi fuisset sufficiens pro omnibus peccatis. Probatur autem ex fundamento adversariorum. Satisfactio Christi vique non fuit major in suo genere, quàm fuerit dignitas Christi satisfaciētis,

& Dei offensis: si ergo malitia peccati assurgit ad infinitam malitiam aequalem dignitati offensi & Christi satisfaciētis, erit per consequens æqualis satisfactori Christi: ergo hæc non superabundat.

20. Retorsionem hanc censuit ex adversarijs P. Bernal. d. 4. f. 6. a. n. 125. aliter solvi non posse, quàm asserendo, omnes & singulos actus meritorios Christi fuisse infinitè intensos. Verùm hanc intensiōem esse Chymericam suppono ex Philosophia, & omitto alia, quæ huic responsioni opponi possent.

Tertiò retorqueri potest argumentum ad hominem contra adversarios, quorum plerique volunt, peccatum Veniale esse etiam offensam divinam propriè dictam, & tamen negant habere malitiam infinitam: certè hic non minùs procedit calculatio, quàm in peccato mortali, vt per se manifestum est.

21. Ad Argumentum responderetur directè, distinguendo antecedens. Gravitas offensa crescit crescente dignitate offensi, augmento & proportionem Arithmetica seu rationali, negatur, Geometrica & Irrationali, conceditur antecedens, & negatur consequentia. Proportio rationalis vocatur illa, quæ observatur inter extrema, quorum vnum ita potest crescere, vt adæquet alterum: v.g. quò sunt plures homines, eò sunt duplò plures oculi, & oculi centum hominum possunt adæquari à numero Ducentorum hominum. Proportio Irrationalis est, quæ observatur inter extrema, quorum vnum non potest vnquam ita crescere, vt adæquet alterum, prout contingit in cognitione & objecto: si enim objectum est perfectius cognitione, eò quòd objectum sit substantia, cognitio verò accidens, nunquam potest cognitionis accidentaliter perfectio crescendo adæquare perfectionem objecti, & tamen etiam hic procedit illa calculatoria propositio: quò est perfectius objectum, eò est perfectior cognitio. Jam verò ad hoc genus extremorum pertinent extrema, de quibus disputamus. Sicut enim amor & honor nunquam potest assurgere ad eum gradum bonitatis, in quo consistit dignitas divina amata & honorata, ita nec offensa seu contemptus: nam, vt vidimus, offensa non potest esse in maiore gradu malitiæ, quàm in quo gradu bonitatis est amor & honor debitus, qui semper est & manet Finitus.

Replicabis. Offensa dignitatis creata in suo genere est in eo gradu malitiæ, in quo gradu est dignitas offensi: ergo idem dicendum erit de offensa dignitatis increata. Retorqueo. Honor debitus dignitati creata est in eo gradu bonitatis, in quo est dignitas honorati: ergo etiam honor debitus Deo. Si adversarij negent antecedens retorsionis, negabo ego antecedens replicæ: si verò concesso antecedente negent consequentiam, negabitur etiam eorum consequentia, & paritas. Est autem hæc disparitas. Dignitas Personæ creata est finita, & ideo taxat sibi certum gradum honoris, quo maior possibilis quidem est, sed illi dignitati indebitus, adeoque excedens.

K k 3

quapropter

quapropter in hoc sensu potest concedi, quod honor & honoratio in suo genere adæquent dignitatem personæ creatæ: Deus autem non ita taxat sibi honorem, ut major possibilis illi non debeat pura creatura: sed quacunquē honoratione posita si est alia major possibilis, etiam hæc potest Deo esse debita, si eam exigit: quapropter honoris debitum taxatur hic & nunc mediante cognitione & dictamine practico quod actum honoris præcedit: & per consequens eodem modo taxatur offensa talis honoris exclusiva.

22. Objicitur 2. Illud malum est simpliciter infinitum in ratione demeriti, quod meretur pœnam simpliciter infinitam: sed talem meretur peccatum mortale: ergo &c. Minor probatur, quia pœna æterna æquivaleret pœnæ temporali infinite intensæ: imò tolerabilius & optabilius videtur, sustinere pœnam infinite intensam tempore finito, quam pœnam acerbissimam per totam æternitatem. Responderi posset primò, Negando minorem. Reverà enim pœna æterna à parte pœnæ, non est infinita categorématique, sed tantum syncategorematicè, quia nunquam ponitur reip̄a nisi in duratione finita. Porro pœna simpliciter infinita in intensione est impossibilis, & ideo non potest comparari cum pœna æterna: quomodo autem argumentum retorquendum sit in actu bono, jam suprà contra Huradum ostensum est.

23. Verum, demus pœnam æternam posse vocari pœnam simpliciter infinitam. 2. ad argumentum negando Majorem, quemadmodum adversarij negare debent in merito præmij æterni. Quare autem tam præmium quam pœna debeat esse æterna, etiam si actus meritorij & demeritorij non sint simpliciter infiniti, non spectat ad hunc locum, sed ad tractatum de actibus humanis. Breviter rationem utriusque dat Card. Pallav. & etiam post S. Augustinum proponit Comptonus. Hæc enim (inquit Card.) est conditio naturæ rationalis, ut debeat sistere in aliquo termino Boni vel Mali; & quidem nisi terminus boni posset naturaliter esse firmus & æternus, homo appetitu naturali appetere aliquid impossibile, dum appetit perpetuam felicitatem. Econtra nisi pœna deberet esse æterna, Deus non esset summè timendus, siquidem omne temporale potest contemni, utpote non oppositum cum ultimo fine, hoc est æternæ felicitate, quam solam necessariò desideramus.

Quod autem attinet ad pœnam æternam, alia specialis ratio paulò post reddetur.

24. Respondetur nunc ad Argumentum 2. Distinguendo Majorem. Quod meretur pœnam infinitam, est etiam infinitum, eo modo quo pœna est infinita, concedo, alio modo quem adversarij contendunt, nego Majorem & distinguo Minorem. Pœna æterna est infinita præcisè quoad durationem à parte pœnæ, concedo Minorem, est infinita quoad intensiorem vel perfectionem, nego Minorem; & distinguo conse-

quens: ergo etiam peccati malitia est infinita quoad durationem, concedo consequentiam alio modo, nego consequentiam. Itaque peccatum mortale est ex natura sua irreparabile nisi peccanti, adeoque quantum est ex se est æternum, nisi gratis condonetur: negatà porro condonatione evadit simpliciter æternum. Vltimò homini decedenti in peccato mortali, negatur à Deo omnis condonatio: ergo jam evadit hoc sensu infinitum: & non nisi ut sic constituto peccato debetur æterna pœna: ergo ut sic est summa proportio inter peccatum mortale & pœnam æternam.

25. Hinc quidam Recentior Hispanus estimat expedite rationem reddi, quare peccatum æternum puniatur. Cum enim peccatum mortale æternum, hoc ipso æternum constituitur inimicum Dei: atqui offensus habet Jus tractandi male inimicum, quamdiu manet inimicus: ergo debet Deus jus æternum male tractandi inimicum. Ad promerendam ergo pœnam æternam non requiritur malitia infinita intensivè, seu in perfectione, sed sufficit infinita duratio peccati, propter impossibilitatem condignæ satisfactionis (ut adversarij fatentur esse) præstandæ à creatura pura, & propter negationem condonationis eam æternam.

26. DICES. Causa debet esse æqualis effectui, ergo si aliquid est causa alicujus effectus infiniti, debet etiam causa esse aliquo modo infinita: atqui peccatum actuale causat aliquem effectum infinitum, nempe voluntatem divinam non condonandi peccatum per totam æternitatem: Ergo debet etiam ipsum peccatum actuale esse aliquo modo infinitum: non est autem infinitum quoad durationem; ergo quoad perfectionem seu malitiam. Omnia retorqueantur in actu bono merente voluntatem Dei præmiandam æternam, Respondetur directè, Distinguendo antecedens: Causa adæquata debet esse infinita, concedo, inadæquata, nego antecedens. Voluntas Dei nunquam condonandi, habet potestatem pro causa (improprie loquendo, hoc est pro determinativo) voluntatem divinam essentialiter quoniam peccatum. Hoc modo cognitio transiens causat sui speciem perpetuam; homicidium æternam causat irregularitatem perpetuam, & sic de ceteris alijs.

27. Objicitur 3. Quæcunque æquivalent vni tertio, æquivalent inter se. Sed malitia peccati & pœna quoad intensiorem infinitam, æquivalent vni tertio, nempe pœnæ æternæ: ergo æquivalent inter se: ergo sicut pœna infinita intensæ est simpliciter infinita, ita & malitia peccati erit simpliciter infinita. 2. Transmissi pro hunc Minorem, quod pœna simpliciter infinita æquivaleret pœnæ æternæ, (quod in rigore falsum est, ut jam suprà dictum) distinguo Majorem: Quæ æquivalent vni tertio eodem genere æquivalentiæ, æquivalent inter se, concedo Majorem, quæ æquivalent diverso genere æquivalentiæ, nego.

negō Majorem : cuius rei plura exempla suppe-
runt. Sic centum Aurei sunt æquales equo, &
equus est æqualis Juri in equum quod habet do-
minus, & tamen centum aurei non sunt æquales
Juri domini in equum : hoc est : si ego detine-
rem equum alienum, non satisfacerem Justitiæ ad
æqualitatem, si domino repenti equum, obtru-
derem centum aureos, volens retinere equum :
cogerem enim illum ad vendendum equum.
Itaque Jus seu Dominium Equi, & centum aurei
sunt quidem æqualia eidem equo, sed non sunt
æqualia inter se ; alioquin satisfaceret Justitiæ à
fure, si daret centum aureos, retento equo, quia
Justitiæ non obligat nisi ad æqualitatem. Ratio
autem est, quia Dominium est æquale equo tan-
quam facultas disponendi de re, tanquam obje-
cto talis facultatis : Centum Aurei sunt æqua-
les equo in ratione pretij, si equus emendus es-
set : sicut ergo color in ratione objecti adæquat
potentiam Visivam, & Florenus adæquat libram
coloris in ratione pretij, nec tamen Florenus ad-
æquat potentiam Visivam in ratione objecti sicut
adæquat color, ita nec centum floreni adæquant
Jus Domini, volentis equum suum adhuc existen-
tem habere potius, quam ejus pretium.

28. Pari modo pœna infinita in intensio-
ne, æquivaleret (ut nunc permitto) pœnæ æternæ
quoad numerum, comparando v. g. numerum
dictum cum numero graduum, peccatum verò
non adæquat pœnam æternam hoc genere æqui-
valentiæ, sed in ratione causæ demeritorie, seu in
ratione formæ constituentis inimicum. quo sen-
su non adæquat pœnam simpliciter infinitam,
quia in tantum meretur pœnam æternam, in
quantum ipsum peccatum durat æternum : qua-
propter si infligeretur pœna simpliciter infinita,
& peccatum adhuc permaneret transactâ jam
pœnâ infinitè intentâ, adhuc maneret jus ad pœ-
nam æternam, & sic pœna esset major quam sit
malitia peccati, quæ non meretur pro tempore
determinato pœnam simpliciter infinitam.

29. DICES. Est pœna inferni, non sit
pœna simpliciter infinita, revera tamen peccatum
mortale meretur pœnam simpliciter infinitam :
alioquin malè dicerent Patres & Theologi, Deum
punire peccata citra seu infra condignum. R. Cum
pœna simpliciter infinita sit impossibilis, repu-
gnat, quòd peccatum illam mereatur. Deinde
illud est, quòd peccatum defacto non puniatur
ad æqualitatem, ita ut illud quod deest, sit pœna
simpliciter infinita, neque hæc est mens PP. aut
Theologorum, sed dicere volunt, quòd de Miseri-
cordia Dei meritò cogitandum sit, eam aliquantò
minus punire, quam condignè posset. Caterùm
Scriptura S. non semel indicat æqualitatem pœnæ.
Deuter. 25. v. 7. *juxta mensuram delicti erit et
plagatum modus* Apoc. 18. v. 7. *Quantum glorifi-
cabit se & in delicijs fuit, tantum date illi tormen-
tum & lucrum.* P. Martinus Esparza aliter intel-
ligit illud effatum, sicut & illud, quòd Deus
premiat ultra condignum : & dicit, non possit

aliter verificari universaliter, nisi in hoc sensu,
quòd plus mali sit in peccato, quam in pœna pec-
cati, quæcumque tandem pœna infligeretur, cum
sint diversi ordinis : & e converso plus boni sit in
præmio, quam in Merito, quia sunt diversi gene-
ris, & peccatum constituit supremum genus mali,
adeoque non potest ab ullo alio malo in ratione
mali adæquari ; & e converso Visio Beata consti-
tuit supremum genus Boni creati accidentaliter.

30. Objicitur 4. Gravitas mali pensatur
à præstantia Boni quo privatur, & consequenter,
illud malum quod privatur bono simpliciter infini-
to, est malum simpliciter infinitum : atqui pec-
catum privatur bono simpliciter infinito, nempe
Deo, ergo est infinitum malum. R. Distinguen-
do majorem. Quod privatur infinito bono secun-
dum se & immediatè, concedo : quod privatur in-
finito bono duntaxat quoad possessionem finitam
& limitatam, nego ma. & eodem modo distin-
ctâ minore negatur consequentia. Peccatum ergo
non aliter privatur Deo, quam quatenus privatur vi-
sione Beatificâ.

31. Objicitur 5. Illud est malum simplici-
ter infinitum, quod aufert à Deo bonum simplici-
ter infinitum : sed hoc facit peccatum mortale,
aufert enim à Deo rationem ultimi Finis, & eum
transfert in creaturam. R. 1. Hoc modo pro-
bari posse, quòd actus honestus esset bonum sim-
pliciter infinitum : nam quod tribuit Deo bonum
simpliciter infinitum, est bonum simpliciter infini-
tum ; sed actus honestus tribuit Deo bonum
simpliciter infinitum, nempe rationem ultimi fi-
nis, ergo &c. R. 2. Negando Minorem, & ejus
probationem. Non enim aufert peccatum à Deo
hoc quod est ; esse ultimum finem rerum omnium,
sive : esse omnibus creaturis propositum ut vlti-
mum Finem : sed solum aufert à Deo exercitium
ultimi finis respectu hominis peccantis, & pro hoc
casu particulari : hoc est, peccatum est actus, quo
peccator non ordinat hic & nunc suas actiones
in Deum ut vltimum finem : hoc autem exerci-
tium est bonum simpliciter finitum, & Deo extrin-
secum, consistens videlicet in actu virtutis, qui
per peccatum excluditur : ergo etiam privatio
illius est simpliciter finita.

32. DICES. Saltem illud peccatum ef-
fet simpliciter infinitè malum, quo quis intende-
ret destruere Deum, nec enim malitia pensatur ex
eventu, sed ex affectu. Responderi posset retor-
quendo Argumentum in actu volente Deum con-
servare ab interitu, qui esset infinitè bonus. Di-
rectè responderet Card. Pallav. affectum non acci-
pere bonitatem vel malitiam ad mensuram affe-
ctus chimerici. Tunc enim affectus æstimatur
perinde ac eventus, seu actus & effectus simul,
quando effectus est simpliciter possibilis, ac proin-
de quando affectus posset in aliquo casu esse effe-
ctivus illius effectus. Proculdubio enim affectus
destruendi Deum, non habet tantam malitiam,
quantam haberet, si illud possibile esset : nam in
hoc casu teneretur Deus illum impedire, cum ta-

ma

men defacto non teneatur. Omisſa hac reſponſione, quæ difficultate non caret;

Reſpondeo, Negando antecedens: nam talis affectus limitatur ab imperfectiſſima cognitione, & præterea ejus malitia non poteſt eſſe major, quàm ſit bona rectitudo oppoſita, ſc. affectus non deſtruendi Deum, quæ eſt finita.

33. Objicitur 6. illud eſt malum ſimpliciter infinitum, quod habet infinitam ineligibilitatem, hoc eſt, quod nunquam licet eligeretur, etiamſi per impoſſibile ad bonum infinitum obtinendum ſerviret & neceſſarium eſſet: atqui tale eſt peccatum: ergo &c. Habet hoc argumentum infantiam in peccato veniali, & facile Reſpondetur, Ineligibilitatem peccati non provenire ex Infinitate malitiæ, ſed ex oppoſitione cum voluntate legiſlativâ Dei, quæ eſt Regula omnis prudentis electionis. Si enim ſecundùm ſe eſſet malitia infinita, tunc eſſet majus malum quàm omne bonum poſſibile, ad quod obtinendum poteſt permiſſio peccati deſervire, hoc autem eſt falſum: quia Deus non poteſt permittere peccatum, niſi ad bonum, vel majus vel ſaltem æquale obtinendum illius permiſſione.

34. Objicitur 6. Si homo haberet infinitos gradus Gratiæ, illi omnes expellerentur per vnum peccatum mortale: ergo debet eſſe infinite malum, quia habet vim privandi infinito Bono. R. Tranſeat antecedens, Nego Conſeq. Non ſufficit ad rationem mali infiniti, eſſe impoſſibile cum bono infinito in intentione, v. g. ſi daretur in me amor infinite intenſus alicujus puræ creaturæ, cum illo eſſet impoſſibilis affectus odii, quantumvis remiſſus, ejusdem creaturæ, & tamen hic gradus non eſſet in vſo ſenſu infinitus. Præterea ut privatio alicujus boni ſit in eo gradu malitiæ, in quo gradu bonitatis eſt bonum quo privat, debet hoc bonum eſſe debitum, ut jam ſuprà notatum eſt.

Ex dictis concludimus, non ideo Incarnationem Verbi fuiſſe neceſſariam, & puræ creaturæ ſatisfactionem pro peccato impoſſibilem, quod peccatum ſit infinite malitiæ, ſed aliam Rationem querendam eſſe.

CONTROVERSIA II.

An pura Creatura poſſit condignè ſatisfacere pro peccato mortali, proprio vel alieno.

§. I.

Premittuntur aliqua de Merito Primæ Gratiæ, & ſtatuitur vera ſententia de ſatisfactione.

35. **A**dvertendum eſt diſcrimen inter Meritum & Satisfactionem. Satisfactio ſupponit offenſam propriè dictam, quâ quis aliam perſo-

nam, cui reverentiam & honorem debebat, contempſit & inhonoravit, ſive deinde hic contemptus fuerit contra Juſticiam Commutativam, vel contra aliam virtutem, v. g. contra Religionem, vel aliam innominatam: vno verbo: lapſum in talem actum, quo alter rationabiliter ad indignationem, averſionem & inimicitiam, vel ſaltem in amicitia diſſolutionem commoveri poteſt, & offendens exhibeat condignam ſatisfactionem, quâ exhibitâ, ceſſat per ſe, abſque vlla liberali remiſſione offenſi, Titulus & juſ ad indignationem & averſionem, nec poteſt ampliùs eſſe rationabiliter inſenſus. Quapropter ſatisfactio requirit æquivalentiam ſeu æqualitatem inter opus laſtictorium, & inter negationem offenſi: hoc debet eſſe ejusdem æſtimabilitatis, cujus eſt. Non fuiſſe offenſum. Meritum contra reſtrem præmium alterius liberalitate conferendum, quo quo debet quidem habere proportionem, in opus à tali perſona proſectum, ſit dignum præmio, non tamen inſert præmiarii neceſſitatem præmiandi, niſi pactum præceſſerit: neque etiam requirit æqualitatem valoris, ut præmiarii virtutis in gratia factum, meretur augmentum gloriæ, & tamen hoc augmentum eſt quoddam præſtantius actû virtutis factû in via. Sic eſt in in politicis, ſi alicui Aulico propter egregium ſervitium conferatur Præfectura vel Feudum, ut præmium proportionatum, ſed non æquale: imo enim illud facinus emerit tanto periculo ponimus. Poteſt ergo præmium in valore præmiarii excedere, & tamen eſſe proportionatum ſeu condignum. Hoc diſcrimine poſito præquam dicamus de poſſibilitate condignæ ſatisfactionis pro peccato mortali, placet breviter aliquid dicere (quamvis huc non magnopere pertinet) de poſſibilitate Meriti primæ Gratiæ, aut remissionis peccati alieni.

Prima ſententia negat, poſſe puram creaturam in gratia exiſtentem, mereri condignam infuſionem Gratiæ. Ita Vaſq. Gaſp. Hurt. Alaratus, Petrus Hurt. Atriaga. Aldrete.

Secunda affirmat. Ira Suarez, Granados, VVadingus, Ripalda, & alij RR. Card. de Lugo limitat ad creaturam habentem plenitudinem Gratiæ.

Sententiæ neganti poſſibilitatem, ad hæc affirmanti implicantiem, incumbit probatio. Probationes afferam, & quid ad illas reſpondendum ſit, breviter indicabo.

36. Argumentantur aliqui primò. Qui non poteſt id quod eſt minus, neque poteſt id quod eſt plus: ſed pura creatura non poteſt condignè ſatisfacere pro peccato alieno, quod eſt minus quam Mereri Gratiam ſanctificantem: ergo non poteſt hanc Mereri. Minor probatur. Nam inſuſceptio gratiæ non ſolum eſt extinctio peccati, quæ eſt ſatisfactio, ſed eſt inſuper Aſſumptio in Amicum, quod utique plus eſt, quàm præciſè deſignare eſt inimicum. R. Diſtinguendo Majorem: ſi triuſque debeat eſſe cauſa adæquata, concedo

Majorem. Secus Nego. Satisfactionis causa adaequata esset pura creatura, & satisfactio esset forma adaequata expellens peccatum: at verò Gratia sanctificantis causa adaequata non esset creatura & actus Meritorius, sed insuper liberalis voluntas Dei, volentis premiare talem actum per infusionem Gratiae. Deinde etiam negatur Minor quoad secundum membrum, nempe quòd satisfactio condignè sit minus, quàm Mereri de condigno Gratiam. Homo iustus meretur de condigno augmentum Gratiae sanctificantis, & non potest condignè satisfacere pro peccato. Ratio jam est insinuada, quia meritum de condigno non est causa adaequata & necessitans Deum ad infusionem Gratiae, sicut satisfactio est forma adaequata tollens ius ad indignationem: quare licet plus sit infusio Gratiae quàm extinctio iuris ad indignationem: dignitas tamen ad infusionem Gratiae, non est plus quàm extinctio ejusdem iuris. Si enim Deus nollet infundere Gratiam, adesset quidem dignitas operis, sed non adesset fructus illius dignitatis, qui ultimò dependet à liberalitate Dei.

37. Advertendum hìc est aliud discrimen inter Satisfactionem & Meritum ejusque Dignitatem, unde constabit, esse facilius, ponere Meritum dignum remissione peccati, quàm ponere condignam satisfactionem. Dignitas Meriti crescit cum respectu ad excellentiam personae praestantis, hoc est: quòd major est illius personae excellentia, eò majori premio dignum est opus, quia majorem excellentiam decet praestantius premiari, quàm minorem excellentiam, ut patet in humanis. Econtra valor satisfactionis decrevit & vilescit ex respectu ad excellentiam majorem personae offensa. Quando igitur est eadem persona praestans & offensa, tunc ex eò capite ex quo crescit dignitas meriti, decrevit valor satisfactionis: ergo difficilius est illi personae satisfacere pro offensa, quàm mereri illius liberalem condonationem: ergo non inferitur legitime impossibilitas meriti condigni ex impossibilitate satisfactionis.

38. Argumentantur alij. 2. Illud non meretur de condigno, quod si Deus retribueret, non ageret ut decet bonum & prudentem remuneratorem, etiam si operans ita premiari desideraret, eò quod tale desiderium esset imprudens: sed ita fieret, si Deus opus hominis iusti remuneraretur precise per aliquid illi extrinsecum, & non promovens propriam illius felicitatem, sed alienam, prout fieret, si Deus alteri daret gratiam sanctificantem, mihi autem bene operanti nullam: ergo non potest quis alteri mereri gratiam sanctificantem, nisi habeat jam plenitudinem gratiae, ita ut suam gratiam augere non possit. Probatur minor. Vnusquisque enim ex lege prudentiae & charitatis tenetur suam potius quàm alterius sanctitatem curare & desiderare: atqui opus bonum iusti meretur de condigno augmentum Gratiae in ipso operante, & hoc est illi melius, quàm

si detur alteri: ergo si desideraret eam alteri potius quàm sibi, imprudenter desideraret, & si Deus hoc desiderium exaudiret, non premiaret condignè. Hoc argumento vitur Card. de Lugo.

39. Respondet quidam Recentior Hispanus, negando suppositum. Nihil enim, inquit, profus minueret de augmento suae Gratiae iustus, etiam quando alteri applicaret suum meritum. Ratio est, quia si homo iustus applicaret actum religionis aut actum jejuniij alteri, non ideo minùs mereretur, imò plùs pramij etiam sibi conferendi mereretur, quàm alter iustus avarus, qui jejunans jejunium suum sibi retineret, nec ulli alteri applicaret, jacturae propriae timidus. Patet, quia iustus ille secundus, non applicans jejunium alteri, solum meretur pramium condignum jejunio, alter verò iustus charitativus & liberalis, meretur pramium illius actus charitatis erga Deum & proximum, quo illi propter Deum summè dilectum applicuit suum jejunium: ergo propter applicationem illam non solum nullam jacturam, imò non leve lucrum facit sanctitatis propriae iustus applicans meritum suum alteri. Siquidem, si jejunium sibi retineret, lucraretur solum ut jejunans, si autem alteri per veram charitatem applicet suum jejunium, lucratur ut amans Deum, hoc est, duplo vel etiam quadruplo plus quàm jejunans. Haec ille Recentior.

40. Haec tamen responsio non est universalis pro omni casu. Non enim procedit primò in casu quo Deus alteri meum meritum applicaret, absque vlla mea applicatione aut intentione, quod fieri posse docet hic ipse Recentior, modò ille, cui applicatur, sit mihi ita conjunctus & charus, ut bonum ipsius reputetur bonum meum, & mihi gratum sit illi applicari. Secundò, non procedit in casu, quo ego non ex motivo charitatis divinae, sed ex motivo aliquo humano, sed tamen honesto, applicarem alteri meum meritum. Tertiò, non procedit in casu, quo per actum charitatis remissum applicarem alteri meritum plurimum actuum tum charitatis tum aliarum virtutum, & quidem actuum valde intensorum, & plus meritoriorum, quàm sit actus applicationis.

41. Respondeo ergo magis universaliter cum eodè R. Negando minorem, nempe, quòd non sit prudenter desiderabile à me, ut alteri conferatur prima gratia potius quàm mihi augmentum Gratiae. Imò hoc objectum est desiderabile ex praestantissimo motivo charitatis, ut bene idem Recentior advertit: ergo est prudenter desiderabile. Quis enim neget esse prudenter desiderabile, ut non solum ego iustus sim, sed ut mecum plures alij iusti sint, & Deum in aeternum ament, qui alioquin non fuissent iustificandi, sed aeternum damnandi, etiam si ego per hanc communicationem minùs sanctus remaneam? Ratio à priori est, quia Charitas erga me non me obligat ad augendam semper & in omni occasione & meliore modo possibili sanctitatem propriam: ergo si vellem remanere in gra-

in gradu obrento, & alijs reliquos applicare, planè satisfacerem legi charitatis erga me, & exercerem simul perfectissimam charitatem erga proximum. Hoc mihi adeo certum est, ut id videantur supponere omnes Theologi. Doctrina enim communis est, quòd si quis moraliter certus se esse in gratia Dei, in casu naufragij apprehenderet vnà cum alio, gravi peccatore, vel non baptizato, tabulam, quæ non nisi vni sufficeret ad enatandum, si inquam talis relinqueret tabulam alteri, ut fortassis postea iustificaretur, cum morali certitudine suæ submerfionis, quòd inquam præstantissimum actum charitatis exerceret. Atqui talis augmentum suæ sanctitatis postponeret saluti proximi: si enim ipse evaderet, adhuc diutius viveret, & adhuc posset plurimos gradus sanctitatis mereri: ergo si huius Augmenti probabilitas potest prudenter & salvâ lege charitatis in gratiam alienæ salutis negligi, non apparet, cur non etiam possit augmentum Gratiæ statim obtinendum. Ratio vltior est, quia, ut traditur in 1. 2. non est contra prudentiam, eligere id quod mihi minus bonum est, v.g. Matrimonium præ calibatu, modò in se honestum sit. Ergo multò minus erit contra prudentiam, eligere id, quod quidem mihi minus bonum est, à parte rei tamen, & ratione totius vniversi est melius. atqui sic melius est salvari & esse sanctos octo ut vnum, quàm vnum salvari & esse sanctum ut octo, septem autem in æternum perire Deumque blasphemare, esto hoc posterius mihi melius esset: ergo non est contra prudentiam, illud prius desiderare.

42. DICE S. Si melius est, octo esse sanctos ut vnum, quàm vnum esse sanctum ut octo, & reliquos omnino non esse sanctos, tunc si ego mererer de condigno septem gradus gratiæ, & Deus illos distribuere inter alios septem, præmiaret meum meritum vltra condignum: ergo non esse hanc distributionem promeritis de condigno, sed tantum de congruo. Probatur consequentia quia qui dat aliquid melius, quàm id quod sum promeritis de condigno, iam dat aliquid vltra condignum: sed ita fieret in casu proposito: ergo &c.

82. Facile, negando primam consequentiam. ad probationem, distingo. qui dat aliquid melius, & dando illud melius dat plus, seu facit maiores expensas, concedo, secus nego, & dico, posse dari aliquid Melius seu optabilius, & tamen non dari plus. Exemplum. Si cui occurrerent duo pauperes indigentissimi, & vtrique daret vnum panem quo famem pellere posset, melius ageret, quàm si vni eorum vtrumque panem daret, & tamen non daret seu expenderet plus in priore quàm in posteriore casu. Item si duos haberem filios pauperes, & aliquis dives vellet ob mea merita condigna vtrumque heredem scribere, ita ut ambo possent deinceps commodè vivere, rem vtrique mihi optabiliorem faceret, quàm si vnum ex assè heredem institueret, altero in paupertate relicto, & tamen non præmiaret mea merita vltra

tra condignum, quia non plus expenderet in eo quàm altero casu.

43. Posset denique obijci auctoritas Thomæ qui 1. 2. q. 114. a. 6. negat, hominem, excepto Christo, posse alteri mereri primam gratiam. Respondetur tamen, S. Thomam loqui secundum præfens decretum & ordinationem Dei, qui tuit, vniuscuiusque hominis merita præmiare per gratiam ipsi infundendam, alios vero non nisi præcedentibus dispositionibus requisitis, v.g. baptismo vel penitentiâ in re aut voto subceptis, quibus positus infundatur prima Gratia ex meritis Christi. Sed de hac digressionem hactenus. Loquendo jam de satisfactione

Dicendum est, purum hominem ne quidem potentia absoluta posse condignè satisfacere pro peccato Mortali alieno, quantumvis sit sanctus. Ita cum S. Thoma omnes ferè Theologi, quatenus in reddenda ratione non conveniunt, contra Sententiam tribui à Vadingo & Aureolo, Scoto, & Thomistis; verum hi ad requirunt acceptionem Dei liberalem, nec loquuntur de satisfactione strictè dicta, sed impropria, quæ exhibetur opus aliquod bonum æquale in bonitate primaria malitiæ peccati pro quo satisfieret: hanc autem æqualitatem posse præstare pura creatura, docent plures Theologi, alij negantibus: de quo infra agetur.

44. Solent pro Conclusionem adduci verba quorundam PP. sed aliqui illorum, ut Vadingus ostendit, non videntur locuti esse de quocunque creatura possibili, sed solum de hominibus, qui defacto omnes concipiuntur in peccato originali, & egent Redemptore. Aliqui tamen locis clarè eam supposuerunt. S. Ambrosius in Epist. ad Hebr. 9. *Tantum, inquit, fuit peccatum nostrum, ut salvari non possemus aliquando* (intellige per condignam satisfactionem) *nisi vnguentis fletu de moreretur pro nobis.* S. Leo Ep. 81. *Quæ necessitas esse poterat, quâ humano generi propitiaretur Deus, nisi omnium causam mediator Dei hominibusque preperet!* S. Augustinus omnium clarissimè expressit in Enchiridio c. 108. *Neque per ipsum, inquit, liberaremur vnum mediatorem Dei & hominum hominem Christum Jesum, nisi esset Deus.*

§. II.

Rationes minus efficaces expenduntur.

45. Prima probatio fuit Durandi, Majoris & Almaini, & quidem à paritate Gratarum alienis. Impossibile est, Deo pro beneficiis acceptis condignas gratias agere, ut habet Aristoteles 1. Eth. c. ult. ergo nec satisfacere pro peccato mortali. Hoc argumentum ex pluribus capitibus enervatur. Imprimis nimium probat, nempe quòd nec parentibus posset condignè satisfacere pro gravi offensa, quia, ut idem philosophus docet, nec parentibus possumus pares gratias agere pro beneficio generationis. Deinde debet Durandus

dus reddere rationem antecedentis, & ostendere deinde bonitatem consequentiae, nempe quod eadem ratio procedat in satisfactione purae creaturae, & non procedat in satisfactione Christi. Tertiò, concessò antecedente, negatur consequens, antecedens enim intelligendum est, quod non possit ex sola virtute Iustitiae satisfieri omni obligationi honorandi Deum & parentes, quia insuper est obligatio ex Religione & Pietate. Ad conditionem autem satisfactionem, sufficeret, ex quacunque virtute ea poneretur. Quartò, negatur iterum paritas. Nam ut ex Vasquez advertit Lugo, ipsa gratiarum actio est novum beneficium Dei, vix potest procedens ex gratia praeveniente & inclinantem ad agendas gratias: ergo per collationem huius gratiae efficacis, inducitur et nova obligatio gratitudinis: at verò gratia quae daretur ad satisfaciendum, & ipsa satisfactio, non induceret novam obligationem & titulum satisfaciendi, quia non esset novum delictum, quo solo inducitur obligatio satisfaciendi.

Secunda probatio est P. Vasquez, qui vult, ideo neminem posse pro peccato mortali proprio satisfacere, quia per peccatum mortale incurrit homo debitum carenti omni cogitatione congruam & salutari: atqui actus per quem quis satisfaceret pro peccato, praesupponit cognitionem congruam: ergo iam praesupponit favorem quo gratis remittitur pars debiti: ergo nunquam pro toto debito, sed tantum pro parte debiti satisfieri posset.

46. Haec probatio communiter & merito non recipitur. 1. quia probaret, quod nec Christus condignè satisfecisset pro nostris peccatis: nam nostris peccatis pro pena debebatur negatio Redemptoris: ergo quod Christus missus esset Redemptor, iam erat alienius poenae dimissio, quam opera Christi praesupponebant. 2. quia non attingit scopum praesentis quaestionis. Non est enim quaestio de remissione alicuius poenae debita pro peccato, sed de remissione & extinctione culpa, quae tota remanet remissa aliqua parte poenae: unde per minimam prolongationem vitae post commissum peccatum, jam remittitur aliqua poena, & tamen remanet culpa tota, de qua quaeritur an pro illa possit condignè satisfieri, quatenus scilicet maneat adhuc integer titulus rationalis averisionis.

47. Tertia probatio est Card. de Lugo n. 55. [Sicut, inquit, peccatum mortale, licet sit malitia finita, parit tamen dignitatem poenae infinitae secundum durationem, eò quod illa poena necessaria sit secundum rectam gubernationem, ad arcendum homines à tanta culpa; sic etiam licet sit offensio finita, postulat tamen condignè non aboleri per satisfactionem finitam: alioquin si sciunt homines, Deum condignè placari posse per nostra obsequia, & offensam omnino extinguere, facilius audent Deum offendere, & minus graviter sentirent de huiusmodi offensa, quam oportet, ad eam omnino vitandam. Itaque pensata gravitate offensa, & hominum levitate & im-

prudentià, condignè sequitur, nulla hominis obsequia admittenda pro perfecta Dei placatione, sed semper manere Deo jus integrum ad rationabilem averisionem.] Haec Lugo.

Rejicitur haec probatio à quodam Recentiore Hispano paucis verbis. [Quis, inquit, non videt, eadem facilitate defendi posse, impossibile fuisse Christo satisfactionem pro nostris peccatis aequalem, quia videlicet vilesceret gravitas offensa divina, si homines sibi persuaserent, esse aliquo modo possibilem satisfactionem aequalem.

48. Ceterum, aequè paucis verbis se defenderet Lugo, dicendo, ex possibilitate satisfactionis praestandae à Christo, non vilescere peccati gravitatem, ejusque aestimationem ad absterrendum, eò quod homo non habuisset prudens fundamentum, sperandi aut suspicandi hoc remedium à Deo provisum iri, quale tamen fundamentum habere posset de possibilitate condignae satisfactionis propriae, si ea possibilis esset. Sicut apud homines non vilescit gravitas acerbissimi morbi contrahendi, ex eo, quod possibilis sit aliqua medicina hactenus incognita, quae posset in momento depelli. Pluribus ergo discutienda est probatio Lugonis. Eam acriter impugnant Arriaga & Card. Pallav.

P. Arriaga primò sic impugnat. Vel sensus est, Impossibilitatem satisfactionis esse necessariam & sufficientem ad hoc, ut omnes homines absterreantur, vel solum ad hoc, ut possint absterri. Non primum, quia defacto innumeri non absterrentur ex Gentilibus, qui nihil sciunt de Christi satisfactione. Non secundum, quia etiam si esset possibilis satisfactio, adhuc essent alia motiva quae possent absterri: sicut defacto licet nobis ex meritis Christi sit possibilis satisfactio per Sacramenta, nihilominus multi absterrentur à peccatis ex alio motivo, quam ex impossibilitate satisfactionis. Quam ratione hoc argumentum vrgendum sit contra responsiones quae adhiberi possent, postea commodius dicemus.

49. Impugnat Arriaga 2. Si haec implacabilitas esset primariò instituta ad homines à peccato absterrendos, deberet omnibus esse sufficienter promulgata: atqui non est promulgata; nam Vasquez, Cajetanus, & alij, arbitantes posse nos pro culpa condignè satisfacere, supposita cogitatione congruam gratis à Deo collatam, non agnoscunt hanc implacabilitatem, & plurimi alij nihil de ea unquam cogitantur.

Ad hoc argumentum tacitè respondet Lugo, se non negare, etiam alia motiva esse, quae sufficienter absterreant, nempe poenam inferni, & alia: quare satis est, constare hominibus saltem de vno ex his motivis: nihilominus tamen, necesse erat, ut ipsa difficultas satisfactionis etiam absterret in ratione implacabilitatis, secluso quocunque alio motivo.

50. Sed vrgeri potest. Quia vix quisquam mortalium unquam mihi existisse videtur, qui ex hac implacabilitate formaliter sumpta, & se-

clusis pœnis, jacturâ præmij, infinitâ Bonitate Dei, intrinsecâ turpitudine peccati, & oppositâ Honestate, fuerit motus ad abstinendum à peccato. Nam imprimis Christiani credunt defacto ex Meritis Christi Deum esse placatum, & per media à Christo instituta esse placabilem: quomodo ergo movebuntur ab Implacabilitate? De Gentilibus Christum ignorantibus, non possum dubitare, quin alijs potius motivis, quàm hac Implacabilitate fuerint absterrenti. Neque credo aliquem fuisse qui hanc implacabilitatem agnoscens, non agnovit pœnam intelligendam.

51. Impugnat Arriaga & Pallavicinus. 3. Homines satis arcentur à peccato per hoc, quod licet possibilis esset actus supernaturalis condignè satisfactivus pro peccato, nihilominus tamen sciunt, illum actum non posse à se poni, nisi Deus ex sua misericordia eleveret ad talem actum, & sic aliquam partem pœnæ remittat: quod enim ex misericordia Dei possit poni condigna satisfactio, non minuit terrorem magis, quàm quod possit ex misericordia Dei gratis condonari, vel acceptari satisfactio congrua. Omitto referre, quibus Lugo ad hæc respondere conatur n. 58. & 59. quia in illis vel petitur principium, vel aliqua gratis supponuntur.

52. Impugnat Pallavicinus 4. Ex discursu Lugonis sequitur, infallibilitatem, quam habemus defacto remissionis impetrandæ per opera supernaturalia, esse inconvenientem, quasi eâ posita homines non satis amplius arceantur à peccatis, atque adeo præsentem æconomiam ordinis supernaturalis non esse bene institutam ad tuendam Majestatem Dei: quod enim hæc infallibilitas habeatur vel ex impetratione Christi, vel ex natura ipsorum actuum, ad quos eliciendos Christus impetraverit potentiam, videtur prorsus impertinens.

53. Respondet Card. de Lugo n. 61. aliud esse quod peccatum ex se postulet, ut juxta sui gravitatem vitetur, aliud verò id, quod Deus ex sua misericordia facere potest: quia sicut potest condonare pœnam, quæ alioquin rationabiliter exigitur ad deterrendos peccatores, ita potest condonare culpam, & placari facili, licet ex hoc ipso faciliore reddantur homines ad peccandum: hoc enim inconveniens superatur à satisfactione Christi, quæ est infiniti valoris: plus quippe valet satisfactio Filij Dei ad placandum, quàm facilitas peccandi inde secutura ad retardandam veniam peccatorum. Breviter. Lugo vult dicere, Deum plius facere merita Christi cum incommodo frequentioris lapsus, quàm commodum rarioris lapsus cum carentia meritum Christi.

54. Contra hoc sic vergeo. Non est satis, quod Lugo ostendat, difficiliorem esse lapsum, si homines sciant, Deum esse implacabilem: item non est satis, quod ostendat non esse absurdum, defacto facilius aliquos labi ob spem facilitatis veniæ, quia hoc compensatur præstantiâ meritum Christi: hæc enim verissima sunt. Sed ostendendum esset, implicabilitatem esse necessariam ad hoc, ut homines, quantum satis est, hoc est, quantum recta gubernatio requirit, absterrentur; & tamen defacto hoc tam necessarium medium, sine vlllo inconvenienti, esse ex merito Christi sublatum. Hoc inquam, est incredibile, & meo judicio falsum, quod ad honorandam Christi merita, sit ablati terror simpliciter accitius ad sufficienter absterrendos homines peccatis, alioquin etiam pœna æterna auferri deberet. Quidquid tamen sit de hoc

55. Impugno Lugonis doctrinam, ratio quam Lugo affert omnimodæ implacabilitatis, non est vniversalis, ex duplici capite. Primo, quia non procedit in Angelis, sed ad summum in solis Hominibus. Fundat enim in prava inclinatione hominum, inordinata propensione & impudentia ac proclivitate in eas res, quæ carni blandiuntur, & quæ tantam vim inferunt, ut difficillimum sit resistere: hæc certe locum habent in Angelis, qui nullis inordinatis passionibus vrgentur, immò ex natura sua non sentiunt vehementem proclivitatem ad malam, sed potius ad bonum: unde alia motiva abunde sufficiebant ad absterrendos à peccato, quantum ad ista gubernatio requirebat, & tamen etiam Angelis est Deus implacabilis per condignam satisfactionem. Secundo. Lugonis ratio non evincit physicam aut metaphysicam implacabilitatem, sed tantummodo moralem, hoc est tam difficilem, ut licet physicè non repugnaret, à nullo tamen vquam homine exhiberetur. Probo. Num homines sciunt, à se pro satisfactione condignam difficultia exigi quæ à nemine præstabantur, et physicè loquendo præstari possent, quis non videt eodem modo absterrendos esse, acti condignæ satisfactio nec physicè præstari posset: tam enim vno quàm in altero casu sunt certi de Deo nunquam placando. Finge Deum minari mortem omnibus illis, qui intra decem annos commissi sunt veniale peccatum; finge simul etiam revocatum esse, quod nemo possit potentia mortali vitare per decem annos omnia venialia, hoc est, omnes certò certius commissuros esse, etiam potentia physicè possent evitare: quæso, quid saltem caperent homines ex hac potentia physica lineam morali, ad spem evitandæ mortis concipiendam: ergo nec potentia physica (sine morali) ad placandum Deum esset motivum alliciens ad faciendum peccandum, si certus essem de impotentia mortali ergo hæc sola sufficeret, quod erat probandum. Itaque Lugonis probatio non est efficax.

§. III.

Digressio brevis, utrum opus propter creaturam possit esse æqualis bonitatis cum malitia peccati.

56. Quarta probatio Conclusionis est quorundam DD. Salmanticensium apud Ripuldam, qui toti sunt in eo, ut probent, nullum opus

puræ creaturæ posse esse æqualis bonitatis cum malitia peccati, quantumvis hæc sit tantum finita. Probat autem hoc modo. Per peccatum excluduntur omnes gradus possibiles Gratiæ & Gloriæ in quantalibet intensiōe: est enim homo peccator dignus illis omnibus carere: atqui nullum opus bonum per modum meriti est inductivum omnium graduum Gratiæ & Gloriæ in quacunque intensiōe possibili, cum nullum sit opus bonum puræ creaturæ, quod non condignè præmiatur certâ intensiōe Gratiæ finitæ & determinatæ: ergo maior est malitia peccati, quàm bonitas cuiuscunque operis possibilis puræ creaturæ.

57. Hanc probationem, quam post Antonium Perez amplexus etiam est P. Martinus Esparza, rejicit Card. Pallavicinus c. 5. n. 82. hoc modo. Sæpè per aliquod crimen amittitur fructus omnium bonorum operum præcedentium, quæ tamen bona opera, si post commissum crimen fierent, compensarent peccatum demeretur illius criminis: ergo etiam si peccatum demeretur fructus omnium bonorum operum præcedentium, si tamen illa opera subsequerentur, possent compensare illud peccatum. Antecedens probat exemplo Manlij, qui post Capitolium defensum ultimo supplicio affectus est, ex crimine affectu regni, cum tamen, si antè regnum affectusset, & postea penitens Capitolium ab hostibus defendisset, utique dignè purgasset crimen præteritum. Ita contra Salmanticensium probationem Pallavicinus.

Aliter, & magis à priori impugno Salmanticensium fundamentum. Confundunt enim actum primum, & actum secundum. Concedo, quod peccatum mortale sit in actu primo, & quantum in se est, destructivum & impeditivum cuiuscunque intensiōis Gratiæ, defacto tamen & in actu secundo nunquam destruit nisi in aliquo certo & determinato gradu quem invenit, & si nullum invenit, nullum defacto destruit. Porro malitia peccati esto ex hoc capite habeat quandam malitiam secundum quid infinitam (qualem bonitatem habet etiam actus charitatis possibilis creaturæ, ut dicam) in ordine tamen ad resistendum condignæ satisfaciōi, non est considerandum peccatum secundum actum primum, hoc est, quid posset mali inferre, vel boni impedire: sed, quid defacto destruat, vel quantum boni debiti impediatur in anima. Ratio à priori est, quia satisfactio est compensatio: fit autem compensatio sufficiens, quantum ad æqualitatem, si compensatur malum actu illatum, etiam si non compensetur malum, quod inferri potuisset. Dixi. *quoad æqualitatem*. nam de alijs capitibus ex quibus redditur insufficiens, dicemus §. seq.

58. Confirmatur. Ex doctrina horum authorum sequitur, nec hominem homini posse condignè pro vlla gravi offensâ satisfacere. Nam gravis offensâ est impeditiva omnis affectus amicitialis in quocunque gradu intensiōis: atqui nullum opus satisfactorium est inductivum omnis affectus amicitialis, sed tantum alicujus certi gra-

dus, quo posset dari major, si daretur perfectius opus. ergo &c.

59. Respondet P. Esparza, in æstimandis meritis & demeritis aliud esse iudicium Dei, & aliud hominum. Homines quidem non magnopere curant ea quæ tantum in actu primo excluduntur per offensam, quia tantum attendunt ad id, quod est utile: at verò Deus æstimat merita & demerita præcisè ex bonitate ac dignitate intrinseca actuum.

60. Sed contra. In hac responsione committitur æquivocatio, & confunditur ratio meriti cum ratione satisfaciōis. In ordine ad exigendam condignam satisfaciōem, tam homo quàm Deus attendit id, quod est intrinsecum & essentiāle offensæ, sed eatenus solum, quatenus est exclusiva alicujus boni debiti: quatenus autem est exclusiva boni indebiti, nec Deus nec homo attendit: nam malitia offensæ, prout inductivæ obligatiōis satisfaciendi, adæquatè mensuratur ab exclusiōe seu impeditiōe boni debiti, ut supra diximus. v. g. offensâ quâ quis alteri negat honorem ut duo, excludit quidem non solum honorem ut duo, sed etiam honorem ut octo: sed condignæ satisfaciōis obligatiō non inducitur ad exhibendum omnem honorem etiam indebitum & impossibilem cum offensâ.

61. Ad argumentum Salmanticensium directè respondendo, concessio vtroque membro antecedentis, negatur consequentia, sive, negatur illa propositio, quæ sub illo enthymemate latet, & est hæc. Quodcumque aliquid est impeditivum majoris boni, quàm alterum est inductivum, illud est majus malum, quàm hoc sit bonum. Ratio negandi est, quia ad inferendam majorem malitiam, non debent comparari effectus negativi vnius causæ, cum effectibus positivis alterius causæ, sed debent comparari effectus negativi cum negativis, & positivi cum positivis, ut acutè notavit Recentior Hispanus à me jam sæpè laudatus, ac deinceps laudandus: atqui in dictâ Salmanticensium probatione, comparantur effectus negativi peccati cum effectibus positivis actus boni, v. g. Charitatis: nimirum comparantur gradus gratiæ & gloriæ impediti à peccato, cum gradibus productis ab actu charitatis, & quia illi plures sunt istis, inferitur, peccatum esse magis activum in ordine ad offendendum, seu inducendum jus aversiōis, quàm sit actus charitatis ad satisfaciendum condignè seu placandum, quod malè inferitur: sicut malè quis inferret, majorem vim activam agentis frigidi quàm agentis calidi ex eo, quod frigidum inducat vnum gradum frigoris, exclusivum omnium graduum caloris ultra septem, calidum autem inducat tantum septem gradus caloris.

62. Quod si ergo comparatio fiat inter effectus negativos, hoc est, exclusos à subiecto tam per peccatum, quàm per actum charitatis, item inter effectus positivè introductos ab vtroque, reperietur (inquit citatus R.) quoddam sicut peccatum prohibet infinitos gradus amicitiae & com-

placencia divina, & omnem multitudinem beneficiorum Dei, ita actus charitatis hominis adoptati in filium Dei, prohibeat infinitos actus displicentiae & inimicitiae divinae, & infinita supplicia Dei, cum quibus omnibus est impossibile, & sicut peccatum inducit determinatum gradum poenae positivè luendae, ita & actus charitatis determinatum gradum gratiae & gloriae.

63. Argumentantur iidem DD. Salmanticensis 2. Tunc peccatum est Majus Malum, quam quodcumque opus bonum possibile purae creaturae, quando peccatum ex se praecise est productivum de condigno juris ad puniendum, nullus autem actus bonus ex se praecise, hoc est, non praesupposita adoptione in filium Dei, est productivus de condigno praemij: sed verum est antecedens, ergo & consequens. R. 1. Argumentum nimum probare, videlicet, quod levissimum peccatum veniale hominis iusti sit Majus Malum in genere mali moralis, quam intensissimus actus cujuscunque virtutis elicited a peccatore: cum illud de condigno mereatur aliquam poenam, hic verò nullum praemium nisi de congruo. Respondetur 2. directè, Negando Majorem. Ratio negandi est, quia creatura est essentialiter serva Dei, & à Deo contemptibilis: ergo multò magis est proportionata, & (vt ita dicam) dignificata ad incurrendum reatum poenae, quam ad obtinendam Filiationem Dei: quid ergo mirum est, si ex duobus aequalibus in ratione boni & mali, possit malum inducere id quod est minus & facilius, sine superaddita aliqua dignitate, bonum verò non possit inducere id quod majus est sine superaddita dignitate? satis est, quod hac superaddita, hoc est, praesupposita Gratia sanctificante, quae est adoptio filiorum Dei, mereatur de condigno vitam aeternam: neque enim hac praesuppositio auget intrinsecam bonitatem actus.

Confirmatur responsio. Actus intensissimus Charitatis, elicited ab homine peccatore, est utique praestantior, quam actus aliquis remissus temperantiae elicited ab homine iusto; & tamen hic posterior meretur de condigno gratiam & gloriam, non item ille prior, ergo ex defectu Meriti, proveniente ex defectu adoptionis, non licet inferre, actum esse minus bonum intrinsecè.

64. Argumentantur iidem Salmanticensis 3. Bonum, quod per offensam excluditur, est honor debitus Deo. Sed honor debitus non est tantum bonum, quantum malum est offensam excludens honorem debitum: ergo Malum & Bonum quae sibi opponuntur, non sunt in aequali gradu moralitatis, quod tamen pro fundamento assumunt illi, qui cum Scotistis docent, posse puram creaturam offerre Deo bonum aequale peccato. Minor probatur. Si enim essent in aequali gradu, tunc sicut offensam semper meretur poenam, ita exhibitio honoris debiti semper meretur praemium: sed hoc non est verum, saltem inter homines, alioquin aulici, qui identidem suo Principi exhibent debitum honorem, semper mere-

rentur de condigno praemia. Similiter qui alium occidit, meretur grave supplicium: qui verò non occidit, non propterea meretur magnum praemium, immò nec gratias meretur. N. Negando Minorem. Ad probationem respondetur concedendo sequelam, si nimirum actus, qui quis honorem debitum exhibet, habet motum honestum, & adjunctam arduitatem, & videtur motivi absterrentis: & ideo deficiente Deo praemiatur omnes actus honestos hominis iusti. Quod autem homines non praemiatur actus iustitiae erga se exercitos, non arguit, quod actus ipse laudum se non sit dignus praemio, nam ne quidem actus indebitos solent privati homines praemiari. Denique quod nullas gratias agant pro solennibus debiti, jure id faciunt, quia, vt dicemus in secundo tract. de Jure & Just. in hoc differt iustitia ab alijs virtutibus ad alterum v.g. à Pietate, Liberalitate &c. quod iustitia non inducat obligationem gratitudinis.

65. Ex his apparet, non satis efficaciter probari impossibilitatem condignae satisfactionis ex impossibilitate aequalitatis moralis inter opus bonum & malum purae creaturae: quam aequalitatem Schola Scotistica non sine fundamento defendit, vt haecenus vidimus. Inquirendum proinde est, quid praeter hanc aequalitatem vtrius requiratur ad condignam satisfactionem, ex cuius impossibilitate proveniat, quod pura creatura non possit condignè satisfacere Deo.

§. IV.

Probatur Conclusio alijs Argumentis.

66. Praemitto, Implacabilitatem de condigno pro offensa gravi esse perfectionem simplicem, ex conceptu suo; non enim sonat recommendationem, nec pugnat cum clementia, sed aliud non est, quam quod tanta sit dignitas personae offensa, vt quidquid exhibeatur operis aut obsequij, non propterea sit tanta efficacia, vt inducat necessitatem deponendi averfionem, sed opus in clementia ad hanc deponendam. Quod autem hac implacabilitas sit perfectio, vel proportionata consequens ad perfectionem infinitam, declaratur à minore ad majus. Quod enim persona offensa est dignior, eò difficilius est condigna satisfactio, & eò difficilius est talis persona condignè placabilis, si caetera sint paria. v.g. si Rusticus & Rex ambo patiantur à rustico colaphum, Rex est utique rationabiliter difficilius placabilis quam rusticus, propter excessum dignitatis: ergo omni moda implacabilitas ex conceptu suo dicit perfectionem convenientem Enti infinitae perfectionis est illi; Nam sicut Ens infinitae perfectionis est illi, quo perfectius excogitari non potest, ita etiam implacabilitas debet esse tanta, quā major excogitari non potest: sed haec non est alia, quam omni moda implacabilitas, vt consideranti facile liquet, ergo dicit perfectionem convenientem Enti infinitae perfectionis. Hoc posito

Probatur

Probatur Conclusio. Deo tribuenda sunt omnes perfectiones simpliciter simplices: ergo tribuenda est illi tanta implacabilitas, quanta non implicat in ratione perfectionis: sed huiusmodi est implacabilitas de qua est quaestio. ergo est Deo tribuenda.

67. Hinc declaratur, quâ ratione S. Thomas ex offensa infinitate secundum quid, recte intulerit impossibilitatem condignae satisfactionis à pura creatura præstandæ: quia scilicet est offensa divinæ Majestatis, exigentis habere jus ad aversionem inextinguibile per opus finiti valoris, nisi accedat Spontanea Remissio.

68. Probatio hæc videtur esse ad mentem omnium eorum, qui hanc implacabilitatem desumunt ex eo, quod offensa crescat ex dignitate offensi: subintelligere enim debent, quod crescat in ratione implacabilitatis: unde recte inferitur, quod si persona sit infinitæ Majestatis, implacabilitas debeat esse major quacunque exco-
guabili conveniente cuicunque creaturæ possibili perfectiori in infinitum: hæc autem non potest esse alia, quam implacabilitas omnimoda: quæcunque enim talis non est, potest esse commensurata perfectioni & dignitati creaturæ possibili. Et hæc sit prima probatio.

69. Probatur nunc Conclusio 2. ex ijs quæ dicam in Tract. 2. de Jure & Just. circa restitutionem honoris. Quicumque alium inhonorat vel offendit, debet in satisfactionem placativam exhibere plus honoris & obsequij, quam aliàs antecederet ad offensam potuisset offensus exigere jure suo à tali personâ: per ipsam enim inhonorationem obligatur ad humiliandum se magis, quam ante factam offensam, ut ex communi omnium sensu & naturæ instinctu colligitur, & in dicto loco declarabitur. atqui nullum opus tam præstans exhibere potest pura creatura, quod Deus non possit jure dominij exigere, etiam nullâ potest offensâ: ergo nullum opus finiti valoris, sed solum opus infiniti valoris (quale Christus solus exhibere potuit) potest sufficere pro condigna satisfactione.

70. Pro hac probatione videtur stare P. Ripalda To. 2. de Ente Supernat. d. 97. n. 24. [Quia, inquit, creatura constituitur per peccatum serva, Deusque in illam acquirit novum jus ad ea omnia, quæ de illa velit facere, ipsi præcipere, & circa ipsam disponere; hoc autem Jus valet plus quam omnis satisfactio possibilis puræ creaturæ, cum nulla satisfactio possit æquare æstimabilitatem eorum omnium operum & servitiorum, quæ Deus potest exigere ratione servitutis ex peccato contractæ &c.] Ceterum mihi non videtur necessarium recurrere ad novum titulum, cum primævus sufficiat.

Clarius huic probationi videtur favere Card. Pallav. n. 79. his verbis. [Ut aliquis satisfaciat æqualiter pro aliquo debito ex delicto gravi, debet tantum facere supra id, NB. ad quod ante debitum contractum tenebatur, quantum infra suum

debitum fecit delinquendo: v. g. si quis alteri a lapam inflixit, debet tantum honoris illi exhibere supra id ad quod alioquin teneretur, quantum infra suum debitum tractavit offensum: & idem etiam contingit in debitis pecuniarijs. atqui nemo potest Deum tantum honorare supra id, ad quod alioquin teneretur, vel quoad specificationem, vel quoad exercitium, (vult dicere: ad quod vel actu, vel potentiâ obligatur) quantum despexit Deum, postponendo amicitiam ejus alicui bono finito. ergo.

71. Tertia probatio sit P. Arriagæ & Theophili Reynaudi lib. 3. f. 1. c. 3. n. 96. Ex iisdem capitibus ex quibus crescit offensa, nempe ex dignitate offensi & vilitate offendentis, ex iisdem decrescit satisfactionis valor: nam quod vilior est persona satisfaciens, & quod nobilior persona offensa, eò minoris sit satisfactio: quæ si fuisset exhibitâ à nobiliore, vel alicui ignobiliore, pluri fieret. Jam sic. Peccatum est offensa infinitæ personæ, proveniens à vilissima: satisfactio autem exhibitâ à pura creatura, etiam dignificata per gratiam, respicit infinitam personam, & oritur à vilissima persona: ergo satisfactio puræ creaturæ decrescit ex capitibus, unde crescit peccatum: ergo manet semper in inferiore ordine, quam sit peccatum: ergo non potest esse condigna pro peccato.

Probationi huic accedit Recentior Hispanus, addens, quod sicut satisfactio decrescit ex dignitate offensi, & vilitate offendentis, ita vnicè crescat ex dignitate offendentis: adeoque nunquam possit intelligi condigna satisfactio, nisi sit æqualis dignitas offensi, & satisfaciens.

72. Confirmat is ipse deinde hoc modo. [Si hæc eadem, quoad materiale, offensa, quæ committitur à vili creatura contra Deum infinitum, committeretur à Persona æquali Deo (est hypothesis impossibilis) procul dubio illa offensa exigeret condignam satisfactionem simpliciter infinitam, hoc est, exhibitam à persona offendente, quam supponimus æqualem Deo: ergo à fortiori offensa commissâ à vili creatura exigit condignam satisfactionem plenè & simpliciter infinitam. Consequentia probatur: quia incredibile est, offensam ab illa circumstantia à qua constituitur gravior in ratione offensa, ab illa eadem constitui contentam minori satisfactione, & minori pretio compensabilem: cum ergo offensa vilis creaturæ in Deum, solum differat ab offensa personæ æqualis Deo contra eundem Deum quoad circumstantiam vilitatis personæ offendentis, & hæc circumstantia fecerit graviolem offensam in ratione offensa: implicat ab illa circumstantia reddi offensam vilis creaturæ in Deum indigentem minoris satisfactionis, quam indigeat offensa commissâ in Deum à Persona non vili sed Deo æquali.] Hæc ille

73. Ut hæc probatio subsistat, duo quæ obijci possent, solvenda sunt. Primò ergo contra eam sic argumentari licet. Ex hac probatione sequitur,

sequitur, quod ne quidem pro peccato Veniali posset pura creatura condignè satisfacere: hoc autem videtur esse contra sensum communem DD. Sequela patet, applicando totum argumentum, quod cuius facile est.

74. Ad hoc dupliciter responderi potest. Primò negando suppositum, ex suprà dictis, nempe, negando quod peccatum veniale sit offensa propriè dicta, causativa averſionis, cum nihil penitus minuat amicitiam Dei, utpote nullum gradum Gratiae sanctificantis expellens, & ideo non est materia satisfactionis pro culpa, sed tantum satisfactionis pro poena. Et quidem satisfactio pro poena etiam tunc, quando est condigna, adhuc tamen opus habet acceptatione liberali Dei, secus quam satisfactio condigna pro culpa exigeret. Disparitas est, quia, ut bene notat Card. Lugo, Satisfactio pro culpa seu placatio formaliter, pertinet ad ipsum offendentem, & ipsi debet esse voluntaria. At verò inflicto poena pertinet ad Superiorem, cuius est vindicare transgressionem legum, ipsiusque, & non rei arbitratu metienda est: quare non tenetur acceptare voluntariam satisfactionem, quantumvis condignam, hoc est tantam, quantam ipse offensus posset iure infligere.

75. B. 2. Permittendo, quod veniale peccatum sit propriè dicta offensa, conceditur sine ullo absurdo sequela, cum Petro Soto, wadingo & alijs RR. quibus iure accenseri possunt Suarez & Arriaga, requirentes liberalem acceptationem. Et sanè fundamentum contrariae Sententiae tam leve est, ut non moveat nisi sponte volentem moveri. Dicunt enim, ideo posse pro veniali condignè satisfieri, quia Amicitia videtur hoc ab amicis exigere, ut si alter ab altero leviter offendatur, & jus ad levem averſionem tribuat, hoc jus deinde cesset, si offensor per opera egregia, quantumvis aliunde debita foveat, & augere studeat amicitiam. Ecce! tota probatio consistit in vno: *Videtur*. ad quod adversarij respondent: *Non videtur*. Vel certè, dicam ego, si hoc tibi videtur esse de ratione amicitiae, ut satisfactio possit fieri per aliquid aliunde jam debitum, si fiat ab amico, exigente scilicet hoc amicitia, dicam inquam pariter ego, satisfactionem non decreſcere ex Vilitate personae satisfaciens, si haec sit amica, exigente hoc amicitia, & sic cessabit obiectio, quia non erit paritas inter Mortale & Veniale, nec poterit applicari argumentum à Mortali ad Veniale.

76. Ego quidem ex his duobus respondendi modis prafero priorem; cuius ulteriorem rationem hanc reddo. Satisfactio pro culpa non est introducta nisi in hunc finem, ut reus haberet medium, quo posset abolere culpam etiam invito offenso, siue, nullà illius benevolentia accedente, ergo omnis culpa fundans satisfactionem debet esse ejusmodi, ut, si pro ea non satisfiat, possit offensus ad libitum suum, & iure suo semper manere averſus. atqui hoc repugnat pec-

cato veniali: nam huius natura est, ut remota la ponatur condigna satisfactio vique ad hanc vitam, necesse tamen sit illius culpam diminutione, alioquin impediret felicitatem aeternam. Ad nem adoptionis in filium Dei: ergo peccatum Veniale quoad culpam non est materia satisfactionis.

77. Contra id quod ex Recentioribus sumimus, videlicet, satisfactionem condignam propter requirere aequalitatem in dignitate personam offendentem & offensam, opponitur secundò. In humanis videtur hoc esse contra omnium sensum: nam omnes judicamus, quod si aliquis aulicus graviter offenderet summum, v. g. spargendo de ipso, quod sit proditor, vel avarus, vel praecipuus in agendo, vel quod in mium indulgeret genio suo, neglectis Provinciarum, omnes, inquam, judicamus, quod pro tali culpa & offensa posset per magnam satisfactionem, & sinceram offensa detestationem per alia heroica facinora ita satisfacere principi, ut, si vellet ulterius averſus esse, irrationabiliter & dure agere censeretur. Ita suprà ex Pellio tulimus, quod Manlius potuisset condignè satisfacere pro culpa affectati regni, atqui haec dignitate inaequales. Ergo inaequalitas dignitatis non arguit impossibilem satisfactionem condignam.

78. Ad hanc objectionem respondet ille ipse Recentior: ideo inferiorem hominem pro superiori condignè satisfacere, quia Rex est homine plebeio superior solum secundum quod de de, licet ut Rex sit superior, potest ut indignus esse inferior eodem ut opem ferente. Haec plebeius à certo vitae periculo Regem liberant, moraliter censeretur illi vitam donare, & regni maiestatem protegere: in quo eventu satisfactio ad aequalitatem, quia ut protector esset superior. Ita ille.

79. Posset tamen, meo iudicio, addi ratio reddi, independentem ab hac indignitate. Omnis homo est alteri aequalis in dignitate substantiali & praecipua quam Natura intendit, etiam in accidentalibus unus ab altero excedatur. Proinde Averſio suscipit magis & minus, nam quod minus est delictum, eò major est averſio. Jam ergo propter substantialem aequalitatem poterit homo condignè satisfacere saltem pro parte averſionis, exhibendo opus aliquod indebitum aequalis bonitatis cum malitia offensa. Deinde repetenda ejusmodi opera poterit totum jus averſionis abolere, vel etiam statim prima vice per opus prestantissimum condignè satisfacere. Nam excessus accidentaliter in dignitate, potest compensari excessu bonitatis operis. Nihil huiusmodi obiectum habet in satisfactione hominis pro offensa Dei, ut patet.

§. V.

Solvuntur Objectiones.

80. Obijcies 1. Omne finitum potest compensari per aliud finitum: sed malitia peccati est finita: & satisfactio est compensatio: ergo potest pro peccato condignè satisfieri à pura creatura. R. Distinguendo majorem. Si finit ejusdem ordinis & rationis, & habeant proportionem inter se concedo, secus nego. Sic perfectio hominis tametsi finita, non potest adequari perfectionibus brutorum aut plantarum. Sic bonum vite & membri, non potest compensari quantà- enque pecunie summà, ut dicemus Tr. 2. de Jure & Jult. Jam, opera pure creaturæ in ratione satisfactionis, non habent proportionem cum peccato mortali. Neque enim peccatum mortale habet partes aliquotas malitiæ, quarum una sine ceteris per satisfactionem tolli possit; sed neque etiam pro toto simul satisfieri potest, ut probatum est ex infinita perfectione Dei, ex debito radicali cujuscunque operis boni, ex vilitate personæ offenditis: ergo à primo ad ultimum, nulla est proportio in ratione satisfactionis inter opera pure creaturæ, & inter peccatum mortale.

81. Obijcies 2. Quando quis reddit totum illud quod abstulit, Satisfacit ad æqualitatem: sed homo per actum Charitatis reddit totum quod abstulit per peccatum: ergo satisfacit ad æqualitatem. Minor probatur: quia per peccatum abstulit Deo rationem ultimi finis quoad exercitium, ut supra dictum; & per actum Charitatis restituitur ratio ultimi finis. R. Distinguendo Majorem. Satisfit pro ablatione præcisè ut est ablatio, concedo. pro ablatione prout habet rationem offensæ, & tribuit jus averfionis, nego majorem. Nam etiam si offensa gratis remitteretur, adhuc esset obligatio restituendi quod ablatum est: v. g. qui alterum offendit illi detrahendo, debet, etiam post gratuitam reconciliationem, restituere famam, & econtra potest aliquis alteri restituere quod injustè abstulit, sicque satisfacere Justitiæ, & tamen alter esse adhuc rationabiliter averfius, propter specialem contemptum, qui inerat tali læioni: v. g. si quis Regi coronam vi auferret, utique non placaret Regem restituendo coronam: ergo satisfactio seu compensatio ablationis quæ talis, non est formaliter ablatio juris ad indignationem.

82. Obijcies 3. Magis placet Deo actus bonus supernaturalis, quam displiceat peccatum mortale: atqui quando offensior exhibet aliquid magis placens quam displiceat offensa, condignè satisfacit: ergo potest pura creatura condignè satisfacere pro peccato mortali, saltem ex suppositione potentie elevatæ ad actum supernaturalem eliciendum. Major probatur. Nam præmium quod Deus reddit pro actu bono, est quid melius quam sit malum pœna peccati, ut committere dicitur: atqui major bonitas præmij arguit ma-

jorem complacentiam Dei in merito, ergo &c. R. Hoc argumentum probaret, quod homo defacto, quocunque levissimo actu supernaturali condignè satisfaceret pro innumeris & gravissimis peccatis. Negatur ergo major. Ad probationem negatur minor. Quod enim Deus det gloriam pro merito, non provenit ex majori appreciatione meriti supra peccatum, sed ex eo, quod Deus ex sua Bonitate hominem ordinet ad talem finem, & quod opus bonum procedat ab homine justo, habente jus ad talem gloriam, adeoque non ex complacentia circa meritum secundum se, sed ex complacentia circa meritum & circa substantiam hominis & Gratiæ: pœnam autem inducit displicentia circa peccatum secundum se.

83. Obijcies 4. Incredibile est, Deum fecisse homini majorem potestatem suæ perditionis, quam suæ salutis, cum Scriptura de utroque æqualiter loquatur, Ezech. 18. *Cum averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, morte morietur: cum averterit se impius ab impietate sua quam operatus est, & fecerit judicium & justitiam, ipse animam suam vivificabit*: atqui si impossibilis est condigna satisfactio, habet quidem homo vires ad perdendam justitiam, sed non ad eam recuperandam. ergo &c. R. Si hæc argumentandi ratio bona esset, sequeretur, quod sicut homo non indiget Gratiâ Dei ad peccandum, ita etiam non indigeret gratiâ Dei ad condignè satisfaciendum. Deinde Deus fecit homini potestatem conservandi innocentiam, & sic consequendi salutem, sicut fecit ei potestatem eam perdendi, & hoc satis erat; neque Deus ad plus tenebatur; sicut natura dedit homini potestatem conservandi vitam, & se occidendi, sed non dedit potestatem restituendi vitam semel ablatam. Scriptura Sacra loquitur de Misericordia Dei, qua defacto constituit media, quibus homo in omni statu potest redire ad Justitiam, non quidem per satisfactionem de condigno, sed per Meritum de congruo.

84. Obijcies 5. Si homini esset impossibilis condigna satisfactio, frustra natura indidisset homini stimulos pœnitentiæ: sicut si impossibilis esset Beatitudo æterna, malè indidisset natura stimulos consequendi Beatitudinem. R. 1. Sæpè stimulamur ad detestationem alicujus operis, quod tamen non possumus amplius emendare: quis autem horum stimulorum finis sit, non pertinet ad Theologum, sed ad Ethicum investigare. R. 2. Sicut possibilitas Beatitudinis supernaturalis per Gratiâ Dei, sufficiebat, ut immitteretur homini desiderium Beatitudinis, ita etiam possibilitas reconciliationis per Misericordiam Dei, sufficiebat ad immittendos stimulos pœnitentiæ.

M m m

CON-

CONTROVERSIA III.

Utrum Christus condignè satisfecerit pro peccato Humani generis, & ejusdem Reparationem condignè promeruerit, & utrum illius Merita sint Valoris infiniti.

§. I.

Affirmativa Sententia auctoritas.

85. **C**erta Catholicorum contra Pelagianos & Abaylardanos doctrina est, quòd Christus nos condignè redemerit, idque pluribus locis docent Sacra pagina, dum dicunt, satisfactionem Christi superabundantem. ad Rom. 5.

Scotus tamen, Durandus, Gabriel, Almainus & Medina apud Vasquez d. 5. c. 1. & Suarez d. 4. f. 3. docuerunt, opera Christi habuisse hanc condignitatem per denominationem extrinsecam, ab acceptatione Dei, à qua etiam opera puri hominis potuissent habere condignitatem: sicut si quis creditori acceptanti vnum florenum pro centum, solveret vnum florenum, posset dici condignè solvisse.

86. Dicendum tamen est, Christi opera ex se condignitatem habuisse ad satisfaciendum pro culpa & poena totius generis humani. Probat 1. auctoritate SS. PP. S. Athanasius in *Evangelium de Cruce & Pass. Dom.* ait, Christum parva magnis compensasse. S. Chrysostomus serm. 11. in c. 5. Ep. ad Rom. ait, Christum multò plura quam debebamus, solvisse, tantòque plura, quantò guttulatam exiguum pelagus excedit immensum.

87. Verum hic ipse valor & sufficientia Rationibus etiam comprobari solet, ostendendo, Christi opera omnes habuisse conditiones, quæ, & quo modo ad condignam satisfactionem requiruntur. Septem autem conditiones in questionem veniunt, utrum & quo modo requirantur. Prima est, ut id quod offertur, sit æquale offensæ, eà æqualitate, quam præcedente controversiâ ostendimus deesse satisfactioni puræ creaturæ. Secunda; ut sit ad alterum. Tertia; ut sit à Persona quæ offendit. Quarta; ut sit ex aliis indebitis. Quinta; ut non sit ex acceptis à creditore, seu ab offenso. Sexta; ut non sit ex bonis ipsius creditoris seu offensi. Septima; ut non possit ab offenso repudiari.

§. II.

Utrum opera Christi habuerint debitam æqualitatem cum offensâ qua tali.

88. **D**ICO 1. Opera Christi habuerunt eam æqualitatem in ratione satisfactionis, quam diximus deesse cuicunque operi bono puræ creaturæ. Probat. Non esset perfectio Dei, quin esset imperfectio, posse contemnere opera per-

sonæ æquæ dignæ, ac est ipse Deus offensæ, quæ proinde sunt infiniti valoris, excedenti infinitè omne obsequium, quod à pura creatura peccatrice exigere potest: ergo quidquid debetur in operibus puræ creaturæ, habetur in operibus Christi.

89. Confirmatur. Satisfactio Christi decrevit ex illo capite, ex quo decrevit satisfactio puræ creaturæ, nempe ex vilitate satisfaciendi deinde crescit ex pluribus capitibus quibus decrevit offensæ. Nam offensæ decrevit ex vilitate offendentis, ex gravitate tentationum, & ex imperfecta cognitione Personæ offensæ, contra satisfactionem Christi crescit ex firmitate resolutionis ad bonum, ex plenitudine cognitionis Scientiæ, ac denique ex dignitate personæ satisfaciendi, quæ influit in augmentum satisfactionis secundum totum suum esse reale, sine illa limitatione: at verò dignitas personæ offensæ tantum influit objectivè in augmentum satisfactionis secundum esse intentionale, & limitatè, ob limitatam cognitionem illius dignitatis: ergo non tantum adæquat, sed etiam superat gravitatem offensæ.

90. Objici potest hoc sophisma. Infinita offensæ crescit ex duobus capitibus seu principiis, nempe ex dignitate Personæ offensæ, & ex vilitate personæ offendentis: atqui infinitas satisfactionis Christi tantum crescit ex vno principio, nempe ex dignitate Personæ satisfaciendi: ergo non adæquat offensam. R. Distinguo majorem, vel primum membrum antecedentis: crescit ex duobus principiis constitutivibus respectu vnum principium, ita quidem, ut non possit intelligi crescere ex vno illorum sine respectu ad alterum, concedo, secus, nego. Ratio est. Nam Dignitas aut vilitas secundum se non faciunt crescere offensam: si enim vilis vili offendit, non crescit offensæ ex vilitate: sed offensæ crescit ex Vilitate & Dignitate comparativè sumpta, hoc est, vna comparatâ, cum altera, sic constituunt vnum principium.

§. III.

Utrum Satisfactio Christi fuerit sufficiens ad Alterum.

91. **R**atio dubitandi est obvia. Nam Christus est ille ipse Deus, qui est offensus: ergo Christus est satisfaciens: ergo satisfactio non distinguitur realiter ab offenso. Hoc non obstante

DICO 2. Satisfactio Christi fuit sufficienter ad alterum. Probat. Ad satisfactionem non requiritur alteritas Physica, sed sufficienter alteritas civilis seu Moralis. Sed hæc convenit satisfactioni Christi: ergo &c. Major probatur. Ad satisfactionem vtiq; non requiritur magis alteritas quam ad Justitiam: sed ad hanc sufficit Alteritas Moralis seu civilis: ergo etiam ad satisfactionem sufficit. Minor declaratur in eo-

emplis. Quæstor, seu Collector, quatenus gerit personam tam Ministri publici, quam subditi, exigit à se contributionem. Provisor publicus potest nomine Reipublicæ emere frumentum à seipso ut habet rationem Civis: Tutor & Curator potest solvere Pupillo vel Minorenni, & illius nomine acceptare, vel e contra sibi nomine pupilli solvere debitum. Executor Testamenti potest sibi ipsi solvere Legatum in Testamento relictum: atqui in his omnibus non intervenit alteritas physica, sed tantum civilis seu Moralis, quatenus scilicet eadem persona Physicè considerata, fungitur duabus personis: ergo pari modo Christus dominus, qui per assumptionem humanæ Naturæ constitutus est caput generis humani, representabat Genus humanum; quatenus verò simul erat Deus, gerebat Personam offensam: ergo sub hac duplici consideratione poterat sibi satisfacere.

92. Ceterum, requirebatur insuper alteritas physica Naturarum, qualis est inter Naturam divinam & humanam: nam actus satisfactorij non poterant formaliter procedere à Natura Divina, quæ non est capax arduitatis, doloris, humilitationis, orationis &c. Sicut ergo hæc alteritas naturæ necessaria erat, atque etiam sufficiebat, ut Christus dici posset orare Deum, illi obedire, se illi humiliare &c. ita etiam sufficiebat ad condigne satisfaciendum.

§. IV.

An satisfactio Christi fuerit satisfactio illius qui offendit.

Ratio dubitandi est, quia Christus non peccavit, sed Genus humanum descendens ab Adamo: ergo non satisfecit Christus pro culpa propria, sed pro aliena: ergo non satisfecit ipse offensor.

Card. de Lugo docet, Satisfactionem Christi non posse rectè dici, *satisfactionem nostram*, sed tantum *pro nobis*. Si enim satisfactio Christi esset aliquo modo nostra, tunc debuisset necessariò acceptari: hoc autem reputat Lugo absurdum, ob rationem infra referendam & solvendam; ubi etiam videbimus, verum hoc legitime sequatur ex illo antecedente, & an contineat aliquod inconveniens.

93. DICO 3. Satisfactio Christi rectè dicitur: *esse nostra*. Ita in terminis S. Thomas mox citandus, ex quo etiam ratio conclusionis redditur. Satisfactio Capitis est satisfactio membrorum & totius corporis, & hoc tam in physico quam in politico & mystico corpore verum est. atqui Christus fuit & est Caput nostrum politicum & mysticum: ergo satisfactio illius est satisfactio nostra. Minor est certa, & continetur apertè in S. Scriptura pluribus locis. Solùm est inter Scholasticos controversum, an constituatur caput formaliter & adæquatè per solam unionem hypostaticam, vel an insuper requiratur pactum, seu consensus Dei, sicut Adam constitutus est caput no-

strum per Decretum seu pactum. Hoc posterius sentiunt communiter Theologi: Illud prius tenet Recentior Hispanus, citans pro se P. Vasquez v. 48. c. 4. n. 17. sed reverà hoc Vasquez non habet, sed solum docet, quòd gratia Capitis potiùs consistat in vniione, quam in Gratia habituali, eò quòd per Vnionem habuerit Christus vim condignè satisfaciendi pro nobis, & influendi in sua membra; quæ Gratia nulli alteri poterat convenire. Verùm ad præsens institutum nihil interest, quid in hoc puncto verius sit: satis est, quòd fuerit Caput nostrum.

94. Nunc ergo probatur major propositio Authoritate simul, & ratione. S. Thomas q. 48. a. 2. movet in terminis difficultatem præsentem, his verbis. [Videtur, quòd Passio Christi non causaret nostram salutem per modum satisfactionis. Eiusdem enim videtur esse satisfacere, cuius est peccare &c. sed Christus non peccavit: ergo ipse non satisfecit.] Respondet deinde his verbis. [Ad primùm dicendum, quòd Caput & membra sunt quasi vna persona mystica, & ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra] & q. seq. a. 1. in C. ait, quòd Christus tanquam caput nostrum, redemerit nos tanquam membra, sicut si homo per aliquod opus meritorium quod manu exerceret, redimeret se à peccato quod pedibus commisisset: sicut enim naturale corpus est vnum, ex membrorum diversitate consistens, ita tota Ecclesia, quæ est mysticum corpus Christi, computatur quasi vna persona cum suo capite, quod est Christus.] Hæc S. Thomas, cui in hoc puncto adheret P. V. Vadinius d. 2. dub. 4. §. 1.

95. Confirmatur. Adamus ex eo quòd fuerit constitutus caput humani generis in hunc finem, ut in posteros transfunderet vel Iustitiam originalem, vel privationem illius, peccando fecit, ut omnes posteri dicerentur, *peccasse in Adamo*: ergo pariter quia Christus constitutus est caput nostrum in eum finem, ut nos Deo reconciliaret, ita pro nobis satisfecit, ut rectè dici possimus in Christo satisfecisse.

Objicies. Si satisfactio Christi esset satisfactio nostra, sequeretur, quòd non iustificaremur gratis, nec gratis nobis remitteretur peccatum originale: consequens est absurdum: ergo & antecedens. Sequela probatur. Ex eo quòd peccatum Adami sit peccatum nostrum, ita reddimur per illud digni pœnâ, ut hæc non dicatur infligi *gratis*, ergo si satisfactio condigna Christi fuit nostra satisfactio, non remittitur peccatum *gratis*.

96. 2. In argumento equivocari in voce *Gratis*. aliquando enim hæc vox significat idem quod; *frustra*. seu, *sine causa* & merito. & hoc sensu non infligitur pœna gratis, hoc est sine vllò merito, seu potiùs demerito: quia verè adest demeritum seu culpa. Eodem sensu etiam potest dici nos non iustificari gratis, hoc est, sine omni merito, quia reverà iustificamur propter merita & Satisfactionem Christi, sive ea sit nostra, sive pro nobis.

M m m 2

aliquando

aliquando autem, & Theologicè vox, *Gratis*, significat *Gratiâ*, hoc sensu, dicimur justificari gratis, nempe interveniente Gratiâ novâ ultra Gratiâ satisfactionis Christi. Nam merita Christi nemini profunt, nisi cui applicentur. omnis autem eorum applicatio est nova Gratiâ: ergo semper justificamur gratis. Præterea, loquendo etiam de ipsa satisfactione Christi quatenus per illam justificamur, verè per gratiam justificamur, quia quod satisfactio Christi sit nostra satisfactio, hoc est, quod Christus sit nostrum caput, & ponat pro nobis talem satisfactionem, est utique Gratiâ. Denique, possumus dici justificari gratis & sine merito seu satisfactione propria strictissimè sumpta, hoc est, quæ sit essentialiter & immediatè, ac sine applicatione propria, non tamen sine satisfactione mediâtè propria, hoc est, appropriata per applicationem capitis: & quia hæc appropriatio est gratia, ideo ut sic justificamur gratis seu per gratiam.

§. V.

Utrum satisfactioni condigna repugnet, esse ex acceptis ab offenso, vel ex ejus bonis.

97. DICO 4. Satisfactio condigna potest fieri ex acceptis ab offenso. Probatum à pari. Satisfactio ex Justitia Commutativa potest fieri ex illis bonis, quæ quis prius titulo donationis accepit à Creditore. Atqui in condigna satisfactione non subest specialis ratio repugnantia: ergo &c. Itaque licet satisfactio Christi procedat ex dono & beneficio Incarnationis, & alijs auxilijs præcedentibus ipsa opera Christi, hoc tamen non minuit valorem satisfactionis. ad hunc enim plus non requiritur, quam ut opera liberè procedant.

98. DICO 5. Satisfactio condigna potest fieri ex bonis offensi hoc sensu, quod ipsa opera satisfactoria sint vera dona & bona illius cui satisficit. Probatum pariter ex Justitia. Qui rem alienam injustè detinet, tenetur ad restitutionem illius rei, & illam restituendo satisficit: atqui tunc restituit quod est ipsius creditoris: verè enim ille, & non restituens est dominus: ergo potest ex Justitia commutativa satisfieri pro offensa ex bonis offensi. Accedit, quod bona opera quæ facimus, sunt quidem bona & dona Dei, sed hæc ita sunt, ut simul etiam propriè sint bona nostra, prout definitum est in Trident. ergo per talia opera satisficit Deo etiam ex bonis nostris, esto sint etiam bona Dei. Sunt autem & dicuntur esse bona nostra, quia procedunt à nostra voluntate, liberè se ad illa determinante.

§. VI.

Utrum Satisfactio Christi fuerit ex alijs Indebitis.

99. DICO 6. Satisfactio Christi fuit sufficienter ex indebitis. Probatum. Genus humanum quod peccavit, non debebat opera infiniti

valoris, qualia sunt opera Christi: quia hæc generi humano impossibilia: ergo non potuit exigi ab homine. Deinde, opera quæ Christo exhibuit, non processerunt ex vili obligatione Theologica, hoc est, sub præcepto, ut infra probabo. Obligationes enim Theologice non reperiuntur nisi in supposito peccabili. Christus autem erat impeccabilis. Præterea, ut bene advertit Recentior, non omne debitum obicit condignæ satisfactioni, sed illud solum, quod non solum fundatur in alio titulo, sed etiam tendit ad aliam actionem distinctam ab ea actione qua fertur pro satisfactione. Explico. Debes mihi Centum, titulo emptionis. Deinde fueris mihi centum, & inde debes centum titulo furti. Si hos centum velles dare in solum pro mercedem quam emisti, non satisficeres, quia illos debes titulo furti, qui titulus tendit ad aliam distinctam restitutionem quam tendat titulus emptionis. verò si vovisses solvere omnia debita, & ex te obligatus esses solvere pretium mercis, solvens centum satisfaceres tam Voto quam Justitiæ, quæ obligatio Voti non tendit ad aliam actionem tendendam, sed ad illam eandem ad quam tendit emptio.

Quapropter, etiam si concederemus Christum ex præcepto strictè sumpto fuisse obligatum redimere genus humanum, hoc debitum non constaret condignæ satisfactioni: quia illa obligatio tendebat ad eandem actionem, ad quam tendit titulus offensa.

§. VII.

Utrum Satisfactio Christi debuerit acceptari.

100. DIXIMUS supra, quod quando ab offenso exhibetur condigna satisfactio, debet acceptari ab offenso, ita ut non possit amplius rationabiliter infensus. Et hoc quidem certum est, quando exhibetur immediatè ab ipso offensore, vel etiam ab alio, qui nomine Offensis mandantis, adeoque nomine procuratorio exhiberet, v. g. Rex per suum Legatum. Debitum tamen est, quando alius pro alio, v. g. amicus causâ satisfactionem exhiberet, an deberet acceptari, & communior Sententia negat. Vult Vasquez & Lugo docent, satisfactionem Christi potuisse non acceptari. Econtra P. VVadagnan alique RR. putant necessariò fuisse acceptam. Ego hanc controversiam aliter puto componi posse, & Auctores conciliari.

101. DICO 7. De conceptu condignæ satisfactionis non est, quod debeat acceptari. Ita videtur mihi supponere S. Thomas, loco citato, ubi tradit, quod amicus pro amico possit condignè satisfactionem ferre: atqui nemo dixerit, talem satisfactionem debere ab offenso acceptari. Potest enim offensus rationabiliter exigere, ut offensor personaliter satisfaciatur. Ratio est, quia per condignam satisfactionem, aliud non intelligimus, quam illam satisfactionem, quæ si exhiberetur ab ipso offensore, deberet acceptari: atqui potest alius pro me exhibere

bere talem satisfactionem, quæ si exhiberetur à me offensore, deberet acceptari: ergo esset condigna satisfactio, etiam si non debeat acceptari quando offertur ab alio.

102. Declaratur à pari. Haberet se enim tunc talis satisfactio sicut Meritum condignum premium, cujus dignitati nihil officit, quod non debeat acceptari: Simili modo, quando quis debet alteri equum, si pretium iustum loco equi offerat, dicitur offerre solutionem condignam debito, & tamen creditor non tenetur acceptare. Atqui aliena satisfactio est aliud pro alio: ergo potest intelligi condigna, quin debeat acceptari.

103. DICO 8. Satisfactio Christi in ordine ad totum suum effectum seu fructum, ad quem obtinendum erat instituta, & defacto est acceptata, non debuit acceptari. Probatur. Satisfactio Christi habet non solum rationem satisfactionis, sed simul etiam indivisibiliter habet rationem Meriti: & Christi satisfactio non fuit instituta præcisè ad hoc, ut Deum placaret, hoc est, ex inimico faceret non inimicum, sed etiam, & præcipue ad hoc, ut Deum nobis reconciliaret, atque pristinae amicitiae restitueret, & iterum ad finem supernaturalis beatitudinis elevarer, quo per peccatum originale excideramus: atqui ut supra vidimus, meritum in ratione meriti non debet à præmiante necessariò acceptari: ergo licet meritum & satisfactio Christi fuerit digna omni fructu quem defacto consecuta est, imò & majori in infinitum, non tamen debebat acceptari ad omne illud, ad quod defacto est acceptata, sed potuisset ad aliquid minus acceptari.

104. DICO 9. Non potuit Deus velle Christum esse caput Generis humani in hunc finem, ut pro genere humano offerret satisfactionem condignam, & tamen illam non acceptare; adeoque satisfactio Christi ut capitis, debuit acceptari ad effectum placationis & etiam reconciliationis indefinitè & indeterminatè, hoc est, præscindendo ab ultima determinatione ad hunc vel illum gradum, ad has vel illas condiciones & circumstantias. Probatur. Hoc ipso quod Deus voluerit Christum esse caput humani generis in ordine ad condignè satisfaciendum, hoc ipso inquam, voluit satisfactionem Christi esse interpretativè nostram, ut jam supra probatum est: atqui qui vult aliquam actionem alterius esse interpretativè meam, debet se erga me perinde gerere, ac si egomet illam actionem exercissem, alioquin argueretur esse sibi ipsi contrarius, ergo &c.

105. Quod autem debuerit acceptari non tantum secundum rationem præcisam satisfactionis in ordine ad placationem, sed etiam ad concedendam secundam elevationem ad finem supernaturalem, & reparandam amicitiam, mihi ex eo fundamento certum est, quia Christus constitutus est caput in ordine supernaturali, nec venisset, si hoc premium carendum fuisset. Debuit ergo satisfactio Christi acceptari etiam quoad se-

cundam elevationem, hac ratione, ut quibuscunque deinde per media à Christo instituta applicaretur, illis etiam in ratione reconciliationis prodesset. Imò ita debuit acceptari, ut aliquibus (indefinitè) esset ipso facto applicanda. Nam si nulli fuisset applicanda, finis Incarnationis non fuisset obtentus: parum enim honorificum & gloriosum fuisset Christo, si duntaxat hoc obtinuisset, ut homines possent reconciliari, & tamen nullus fuisset reconciliatus.

106. Cum hoc tamen fiat, adhuc esse speciale gratiam, quotiescunque alicui determinato homini contingit applicatio Meritorum Christi, siue illa fiat interveniu Sacramenti, siue per actum dilectionis Dei. Nam, ut in tr. de Gratia vidimus, potest aliquod bonum esse debitum generi humano indeterminatè & vagè, & tamen quando huic vel illi determinato homini conceditur, est respectu illius speciale Beneficium.

107. Hinc facillè intelligitur, quâ ratione Christus pro omnibus hominibus mortuus sit, neque tamen per suam mortem formaliter omnium culpas & offensas deleverit, ut traditur in Trid. sess. 6. c. 2. his verbis. [Verum, etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ij duntaxat, quibus meritum passionis ejus applicatur.] Ratio à priori est, quia condigna satisfactio exhibitæ immediatè ab alio quàm ab offensore, non plus nec aliter debet acceptari, quàm quo modo vult acceptari & prodesse ille, qui satisfacit. atqui Christus noluit aliter prodesse suam passionem, quàm mediante applicatione à se instituta: ergo non debuit ad ulteriorem effectum, aut sine hac applicatione acceptari: esto ex se digna fuisset, ut etiam illis prodesset, quibus non applicaretur specialiter, si Christus Dominus ita voluisset.

108. Objicit tamen Vasquez ad probandum, quod nullo sensu debuerit necessariò acceptari. Satisfactio unius pro alio, quantumvis perfecta sit, non reddit alterum formaliter dignum apud Deum quem offendit: quia satisfactio aliena non est forma physice inharens & renovans peccatorem interiùs: ergo relinquit illum in eodem statu, in quo ipsum invenit: ergo ut per hujusmodi alienam satisfactionem tollatur culpa, necessaria est Dei voluntas, eam acceptans ad talem effectum. 2. Distinguendo consequens: ergo requiritur voluntas Dei, quæ tamen formaliter alia non sit, quàm voluntas, quæ vult Christum esse caput generis humani, concedo,

quæ sit formaliter alia, nego consequentiam.

§. VIII.

Virum, & ex quo fundamento Merita Christi habeant Valorem infinitum ad premium majus & majus in infinitum.

109. Dicendum est 1. Merita Christi fuisse simpliciter infiniti Valoris. Probatur Conclusio 1. Auctoritate Clementis VI. in *Extrav. Unigenitus de poenit. & remissionib.* ubi Pontifex asserit, Thesaurum quem Ecclesia habet ex meritis & Satisfactione Christi, non posse exhauriri aut minui, quia merita illius sunt infinita, adeo ut propter Unionem ad Verbum, una gutta sanguinis sufficeret pro redemptione totius generis humani.

110. Ratione probant Conclusionem Ragusa & Tannerus, hoc modo. Ille actus meritorius est infinitus, qui offert rem valoris infiniti: sed Christus suis actibus meritorijs obtulit Patri Caelsti rem valoris infiniti, nempe seipsum: ergo &c. Major probatur. Tantum valet actus seu oblatio, quantum valet res oblata; ergo si res oblata habet valorem infinitum, etiam oblatio erit valoris infiniti.

111. Hæc tamen probatio communiter non recipitur. Ex ea enim sequi videtur, etiam Beatissimam Virginem elicuisse actus infiniti valoris, & puram creaturam posse condigne satisfacere pro peccato generis humani. Sequela probatur. Nam B. V. etiam obtulit Patri Caelsti Filium suum infiniti Valoris. Item si verbum vniretur alicui agno, quem homo offerret & sacrificaret pro genere humano, offerret rem infiniti valoris.

Respondent negando paritatem. Quia ad hoc ut oblatio accipiat valorem infinitum à re infinita oblata, debet offerens habere plenum Jus in illam rem: tale Jus habuit Christus in se, non item B. V. aut homo in Christum aut agnum assumptum.

Sed contra. Qualecunque Jus habuit Christus quod non habuit B. Virgo, illud per sui oblationem nec abdicavit à se, nec abdicare potuit, quia competebar illi ut Deo: ergo licet habuerit Jus quod non habuit B. Virgo, non propterea plus obtulit, quam obtulerit B. V. Vtremque, Pater Caelstis per oblationem à Christo factam, nihil novi juris acquisivit, quod non habuerit antè, excepto ipso actu voluntatis humanæ de novo posito: atqui hic actus non fuit aliquid infinitum: ergo quicquid ultra hunc actum obtulit, quod esset aliquid infinitum, illud etiam obtulit B. V. ergo majus Jus Christi in rem oblatam, non facit ut oblatio Christi fuerit oblatio præstantioris rei, quam fuerit oblatio B. Virginis.

112. Confirmatur. Ponamus Patrem Caelstem noluisse in effectu ipso, seu ipso facto Christum in cruce immolari, sicut noluit immolari Isaacum ab Abrahamo, tunc sola interna affectio & parata voluntas Christi sufficeret ad redimendum genus humanum: ergo sufficeret sola oblatio affectiva rei infinita. Quæro nunc, si purus homo elicuisset talem affectum, quo paratus esset

seipsum offerre etiam tunc, quando natura fuisset à Verbo assumpta: quæro, inquam, quid huius affectui deesset, quominus sufficeret ad redimendum genus humanum? An Jus actuale in rem infinitam? atqui hoc non est necessarium, sufficere potest affectiva oblatio: ergo si hæc non sufficit in pura creatura, & tamen sufficeret in Christo, hæc sufficientia non provenit adæquate ex effectu offerendi rem infinitam, sed ex actuali dignitate Personæ offerentis, ut dicemus: cum per hanc solam differat Christus à puro homine, in se suo posito.

113. Melius ergo probatur Conclusio illa ratione, quam paucis indicavit Pontifex in verbis citatis. Opera meritoria & satisfactoria dignificantur in ordine ad premium à dignitate Personæ operantis: sed hæc in Christo est infinita: ergo ejus opera dignificantur infinitè: atqui non dignificantur infinitè, si posset eorum dignitas exæquari premio aliquo determinato finito: ergo dignificantur ad premium majus quocunque premio finito, hoc est, quocunque premio retributo nondum est verum dicere: majore premio non sunt digna merita Christi.

114. Pro majori hujus argumenti declaratione sciendum est, dignitatem operis ad premium, esse formam contradistinctam ab opere ipso, considerato præcisè secundum suam bonitatem & laudabilitatem moralem, quam habet entitate sua & objecto. Hinc nostra bona opera supernaturalia non merentur de condigno vitam æternam, nisi sint opera facta in gratia sanctificante, quæ est forma dignificans illa opera, ut habetur in Conc. Trid. sess. 6. c. 16. & sess. 4. c. 1. propterea primam Gratiam sanctificantem non meretur de condigno, ut dictum in tr. de Meritis.

115. Eodem igitur modo Verbum divinum unitum Humanitati, hoc ipso quod terminando Naturam, & complendo eam in ratione Subsistenti in Persona Verbi, faciat, quod opera illius humanitatis sint verè opera Dei, hoc ipso, inquam, dignificat illa ad aliquod premium proportionatum. Hinc verò

Deducitur ulterius, quod cum dignitas Verbi sit in se infinita, hoc ipso plus dignificet, quam quæcunque dignitas creata possibilibus. Hæc autem major dignificatio utique non debet esse meritis titulus, hoc est, non debet tantum majorem titulo, dignificare ad aliquid determinatum, ut ad premium A. ad quod etiam, sed inferioris titulo, posset dignificare dignitas finita & creata: sed debet esse dignificatio ad premium, quo magis excogitari non potest: omne enim premium, quo potest excogitari majus, potest esse premium condignum alicujus dignitatis creatæ, vixque quæ potest semper augeri in infinitum.

116. Confirmatur. Sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita se habet magis ad magis: atqui prima per quam dignus à non digno distinguitur, dignificat simpliciter ad premium: ergo si comparatur magis dignus cum minus digno, forma magis dignificat

dignificans dignificabit ad plus præmij, quàm forma minus dignificans: ergo à primo ad ultimum, dignitas Verbi dignificabit ad omne præmium excogitabile in infinitum: ergo ejus opera sunt valoris simpliciter infiniti. Ratio est, quia omne illud est in suo genere excogitari non potest: sed majus in illo genere excogitari non potest: sed non potest excogitari meritum majoris valoris, quàm quod est dignum omni præmio excogitabili. Ergo &c.

§. IX.

Solvuntur Objectiones.

117. Obijcies 1. Personalitas divina non est adæquata ratio constitutiva meriti in ratione meriti, quia meritum ut meritum constat etiam Bonitate morali operis, & potest ex hoc capite constitui in genere meriti imperfecti, seu inferioris: ergo ex infinitate Personæ non infinitabitur meritum simpliciter quoad valorem, sed tantum secundum quid, & in genere valoris imperfecti: ergo iste valor non est simpliciter infinitus. Probatur consequentia. quia pro diversitate bonitatis moralis etiam crescit valor: ergo valor operis habentis minorem bonitatem moralem, erit etiam minor: ergo hocipso non erit simpliciter infinitus.

118. Ad hanc objectionem respondet Card. de Lugo à n. 14. Distinguendo duas formalitates in operibus Christi, nempe rationem meriti, & rationem Valoris: in ratione meriti fatetur non esse simpliciter infinita, quia non habent infinitam vim movendi, sed finitam, & vnum potest habere majorem vim movendi quàm alterum, & esse melius altero, quoad honestatem desumptam ex objecto & modo tendendi. In ratione verò Valoris, docet opera Christi meritoria omnia esse æqualia, hoc est omnia & singula valere præmium quodcumque excogitabile: adeoque licet vnum magis moveat altero, non tamen movet ad plus quàm alterum.

119. Declarat hoc auctor vltimè hoc modo. Dignitas Personæ non elevat aut dignificat valorem operis ad majus præmium, formaliter loquendo, sed tantum materialiter. consideratur enim ipsum opus bonum antecedenter ad cognitionem personæ, & solum secundum bonitatem moralem quam habet, & quæ placet Deo, & ut sic æstimatur illud opus esse dignum magno præmio. Deinde verò ad discernendum, quodnam futurum sit magnum præmium. attenditur ad dignitatem Personæ præmiandæ, cujus dignitas potest esse tanta, ut licet præmium A. esset magnum respectu alterius, v. g. respectu hominis plebei, non tamen esset magnum respectu Principis, &c.

120. Hinc ad propositum deducit auctor, valorem meritorum Christi esse simpliciter infinitum, licet in ratione meriti non sint infinita. Nempe quia Christus est Deus, respectu cujus nullum præmium finitum & determinatum est

quid magnum: ergo valor se extendit vltra quodvis determinatum præmium finitum: ergo ad præmium quodcumque excogitabile, majus & majus in infinitum.

Hanc doctrinam, quam nemo non videt esse plenam ingenio & judicio, ad rigidum examen revocavit Arriaga d. 10. quæ tamen illi obijcit, procedunt ex proprijs principijs hujus auctoris, quæ jam alibi rejecta sunt.

121. Ego imprimis assentior Cardinali de Lugo quoad hoc, quod spectat à bonitate morali operum, detur, aut certè dari possit in operibus Christi inæqualitas, & consequenter ut sic non habeant bonitatem infinitam: quod etiam agnoscit Card. Pallav. n. 103. dicens, [merita Christi non esse infinita secundum se, & ratione bonitatis propriæ: vñs enim actus Christi potuit esse melior alio, & collectio plurium actuum melior quàm vnus actus: alioquin non magis placuisset Christus Deo per obedientiam vsque ad mortem, quàm si tenuissimum actum supernaturalem eliciuisset: & ideo disparem etiam habuere vim ad movendum Deum in actu secundo, ut patuit ex eo, quod Deus voluit reipsa totam illam collectionem meritorum, & non fuit contentus vñico actu,] Ita Pallavicinus.

122. Assentior Lugoni 2. quod antequam consideretur dignitas Personæ, non possit Remunerator adhuc determinare gradum præmij materialiter & absolute loquendo, sed tantum formaliter & respectivè. Ratio est, quia pro diversitate dignitatum, diversus etiam est valor operum in ordine ad præmia materialiter taxanda.

Illud tamen vltimè explicandum est, quæ ratione omnis Christi actus promeritus sit præmium magnum ratione suæ Bonitatis Moralis, & promeritus fuisset per quemcumque inferioris notæ actum. Deinde etiam si concederetur, quod aliquis actus Christi promeritus esset præmium solummodo parvum, adhuc fuisset infiniti valoris.

123. Ad primum dico, ideo omnem actum Christi promeritum, & promeriturum fuisse præmium magnum, quia omnes ejus actus fuerunt supernaturales, & dignificati à Sanctitate Christi: ergo ad minimum promeriti sunt aliquem gradum Gratiæ sanctificantis, non quidem qui daretur ipsi Christo habenti jam plenitudinem Gratiæ, sed alteri supposito: atqui omnis gradus Gratiæ sanctificantis est secundum se quid magnum: esto posset dici quid parvum respectu maximæ intentionis Gratiæ. ergo &c.

Ad 2. dico, hoc ipso quod omnis actus meritorius Christi fuerit dignificatus à dignitate infinita, quidquid Christo dari potest in præmium, est respectu illius dignitatis aliquid parvum: ergo omne excogitabile præmium erit aliquid parvum: non esset autem parvum omne præmium excogitabile, si aliquod determinatum præmium adæquaret actum Christi etiam infimum: posset enim

ed usque

ed vsque augeri, vt evaderet primum magnum: ergo omnis actus Christi, quomodocumque remissus aut facilis, modò fuerit meritorius, quocumque sensu dicatur meritis esse primum parvum, semper tamen est meritis omne primum excogitabile, quia respectu Christi & cujuscunque actus illius meritorij, omne primum excogitabile est parvum.

124. Hinc patet, quid ad objectionem sit respondendum. Negatur enim consequentia: quia obiectio saltat à Bonitate Morali ad Valorem actus, desumptum à dignitate personæ; quæ tamen sunt distinguenda; nam bonitas moralis non includit dignitatem personæ, sicut valor.

Obijcies 2. Si dignitas Personæ augetet valorem operum, multa inconvenientia sequerentur, v. g. si inter Canonicos aliquis esset Princeps, tunc in distributione Præsentia vt vocant, plus deberet accipere Princeps quam Nobilis: item si Princeps dans nomen militiæ, à principio stationem communem obiret, deberet illi majus stipendium persolveri, quam gregario militi: item quando proponeretur primum aliquod fastidium, ubi diversarum dignitatum personæ concurrere, simulque certare solent, primum quod esset condignum respectu vnius, non esset condignum respectu alterius; quæ omnia sunt contra sensum & praxin. R. Instantias has nimium probare, nempe quod major dignitas non mereretur majorem honorem, quia Canonico Principi non exhibetur in choro major honor, quam si non esset Princeps, & Princeps miles equitans cum suo Duce Nobili, debet sinistram latum occupare, vt ipse spectavi. Itaque neganda sunt omnes sequelæ: Quando enim dicitur, quod dignitas personæ taxet valorem operis, intelligendum est de dignitate aliquo modo conducente ad ipsum opus, & quæ aliquo modo operi impendatur, hoc est, quæ sit proprium & competens ac proportionatum principium talis operationis, & non se habeat impertinenter. Jam verò in allatis exemplis habet se major illa dignitas impertinenter, & censetur ad talem actum tantisper seponi. Non ita se habet Gratia sanctificans, vel vno hypostatica ad actus supernaturales; sunt enim horum proprium & proportionatum principium seu radix. Vnde quando actus supernaturalis ponitur sine tali radice præexistente, non habet formam dignificantem, quia non procedit à suo principio competente: sicut si miles aliquis gregarius faceret facinus Rege vel Duce dignum, & quod à Duce fieri debuisset, non propterea mereretur de condigno illud ipsum primum, quod de condigno meritis esset Dux, si illud perpetrasset. Econtra si Dux aliquis ageret Duce indignum, quod tamen deceret gregarium militem, v. g. pulsaret tympanum, vel fistularet militibus procedentibus ad excubias, talis actus utique non dignificaretur à dignitate Ducis, quin potius pro premio reprehensionem mereretur, quod ad actus suæ Personæ & officio indignos se demississet.

125. Obijcies 3. In injurijs realibus, hoc est commissis in bonis fortunæ, (nam aliter accipiunt Jurista; nempe prout opponuntur rebus) earumque compensationibus, teste Aristotele 5. Eth. c. 4. nihil interest quis læserit, sed solvitur ratio quantitatis Damni, & Restitutio ergo valor operis non crescit ex dignitate læsantis. R. Distinguendo consequentiam: Valor operis vt præstandi ex Justitia commutativa, & pro damno injuste dato, concedo: valor operis vt Meritorij, & in ordine ad primum, nego consequentiam. Disparitas est, quia Justitia respicit & intendit Aequalitatem Juris alieni, & vt tantundem habeat post læsionem, quantum laboraret, si læsus non esset: jam verò qui lædit, non propterea minus læditur in bonis fortunæ, quod qui lædit, sit dignior alio tantundem damni conferente. Meritum verò respicit liberalitatem remuneratoris: & dignitas operi impeniens, sicut proportio primum cum merito talis personæ: ergo quod est major dignitas, meretur majus primum.

126. Obijcies 4. Si pro dignitate personæ meritis cresceret valor meriti, tunc etiam pro dignitate remuneratoris cresceret valor primum: sed hoc est absurdum: sequeretur enim, quod quod dignior esset remunerator, ceteris paribus minus dando aequè condignè primum, alius inferioris dignitatis remunerator. Valde ulterius infertur, quod Deus retribuendo quantumvis vilem, adequaret, imò superaret, quodcunque præstantissimum meritum, quod est infinita dignitatis.

Respondent aliqui, assignando hanc disparitatem: quod incrementum valoris meriti pro majori dignitate merentis, plurimum condono & promoveat finem à natura intentum in instituenda honestate remunerationis & primum, qui finis est, vt alliciantur homines ad egregia opera præstanda: at verò, incrementum valoris primum pro dignitate remuneratoris, hunc finem potius impediret quam promoveret: ergo illud primum debebat institui, non hoc posterius.

Hæc tamen responsio non est fundametalis. Non omne quod majorem stimulum addat bene operandi, debuit hoc ipso à natura institui, alioquin debuisset natura inducere obligationem præmiandi, quam tamen non induxit: instituit ergo poterat Natura per æquale primum æqualem omnibus stimulum indidisse; vel si hoc non sufficiebat, hæc insufficiencia esset ulterius declaranda. Itaque

127. Respondet aliter P. Esparza q. 10. ad 2. disparitatem esse, quod qui subit laborem, & operatur difficultatem operis meritorij, quare in compensatione suam utilitatem, cujus meritis est quod accipitur, & non dignitas conferens, at remunerans præmiando quærit gloriam ex obsequio: ad gloriam autem remuneratoris conferunt plurimum dignitas obsequentis.

Hæc responsio non est Univerſalis, ſolùm enim procedit de illis Meritis, quæ in obſequium remuneratoris dirigitur, quali hæc ſola dignificatur à dignitate operantis ad majus præmium, quod eſt falſum. Nam & quæ ad nullius alterius obſequium dirigitur, ſed ſolius operantis honeſtatem quarunt, dignificantur ad majus præmium.

118. Aliter ergo, & juxta dicta, reſpondeo, negando paritatem. Diſparitas eſt, quia, ut dictum eſt, præmium debet dari ſecundùm æſtimabilitatem quam habet apud talem perſonam: unde id quod reſpectu inferioris eſſet æſtimabile, reſpectu ſuperioris non eſſet æſtimabile, ſed parvum & vile. Non præmiaretur autem condignè, ſi cui pro opere egregio daretur præmium vile. Verbo. Valor & æſtimatio præmij vileſcit ex majori dignitate merentis, & per conſequens valor meriti inde creſcit: v. g. ſi gregario militi pro Ducali facinore darentur centum aurei, eſſet præmium magnum, & condignum, quia centum aurei ſunt valde æſtimabiles tali conditioni hominum: ſi verò pro eodem facinore darentur Duci, putaret ſe potius contemni quàm honorari: ergo ut condignè præmiaretur, major longè ſumma danda eſſet: ergo ex eodem capite ex quo decreſcit valor præmij, creſcit valor meriti. Jam verò dignitas præmiantis non augeat valorem præmij; præmians enim vnicè querit utilitatem illius qui præmiatur: non eſt autem utilius accipere centum à Rege, quàm à Mercatore, nunquam enim valebunt plùs quàm centum, ex eo quòd accepti ſint à Rege.

119. Obijcies 5. Si dignitas major argueret valorem operis, ſequeretur, etiam plus præmij pro æquali opere accepturum eſſe eum, qui eſt ſanctior, quàm eum qui eſt minùs ſanctus: conſequens videtur abſurdum, & contra lenſum communem: ſequeretur enim, quòd ſi quis ſanctiſſimus, in fine vitæ eliceret actum tenuiſſimum meritorium, quòd, inquam, per illum actum tantum præmij conſequeretur, quanta erat tota ſanctitas præcedens: quia à quovis gradu illius ſanctitatis dignificaretur ad novum gradum gratiæ & ſanctitatis.

Ad hanc objectionem reſpondet Ariaga, negando ſequelam. Sed nullo jure negari poſſe: & videtur eſſe clara S. Thomæ in 2. diſt. 29. q. 1. a. 4. dicentis, quòd quantò majori gratiâ actus informatur, tantò magis ſit meritorius. Ad objectionem ergo conceſſà ſequelà, negatur Minor; ad cujus probationem negatur ſequela: nam gratia actum præcedens, non dignificat actum ad majus præmium ſecundùm proportionem Arithmeticam, ſed ſecundùm Geometricam, majoris ad minus, de qua re dixi in Tr. de Gratia.

120. Replicabis tamen. Si major Gratia dignificat ad majus præmium, & majorem ſatisfactionis valorem, ſequitur, eum qui in purgatorio eſt ſanctior alio, cæteris paribus eſſe clementius puniendum. Ad hanc replicam poſſet reſponderi primò cum Card. de Lugo n. 67. conce-

dendo ſequelam, quæ ſanè nihil habet inconveniens, poſſetque probari ex humana Politia, in qua videmus pro æquali delicto inæqualiter puniri nobilem & plebejum.

Reſponderi tamen poſſet cum communiori ſententia, negando ſequelam. Diſparitatem aſſignat P. Eſparza, quia animæ in purgatorio habent ſe merè paſſivè, & non ſatisfaciunt, ſed ſatisfaciuntur: atqui in ſatisfactionem non influat Gratia vel dignitas præexiſtens, ſed habet ſe otioſè & impertinenter.

Verùm vrgeri poſſet ex humana politia, & assignandum diſcrimen, quare in hac levis puniatur ille qui dignior eſt, pro æquali delicto, qui autem eſt minùs dignus, puniatur gravius.

121. Reſpondeo, hoc in humana Politia ex alijs cauſis provenire poſſe, quæ de animabus Purgatorii non procedunt. Imprimis, quia fortassis opera perſonæ dignioris, quæ deinceps ſperantur, ſunt Reipublicæ magis proficua, & horum intuitu aliqua pars pœnæ remittitur, v. g. pœna capitalis mutatur in pecuniariam. Deinde pœna ſecundùm ſe levis, poſſet & ſolet in homine digniore cauſare majorem animi dolorem, vel diminutionem æſtimationis apud alios: & propter huiusmodi effectus hic & nunc annexos, jam creſcit illa pœna ſecundùm ſe levis, & evadit non minùs gravis, quàm ſit illa, quæ propter idem delictum inferiori infligitur, v. g. ſi alicui Comiti interdiceretur acceſſus ad aulam Cæſaream, eſſet fortassis æquè gravis pœna, propter alios effectus connexos, atquè eſt proſcriptio ex Imperio alicujus vulgaris hominis. Denique dici poſſet, quòd nobilitati per modum privilegij concedatur, ut mitius puniantur, ſicut iſdem conceditur Beneficium Competentiæ, ut ſcilicet non poſſint excuſari, & ad ceſſionem Bonorum cogi. Nihil horum accommodari poſſet animabus purgatorii, ut ſanctiores mitius puniantur, ſi cætera ſint paria, quia ſatis illis eſſe debet, quòd majori ſanctitati reſponſura ſit major gloria æterna; nec de alio privilegio conſtat ex SS. litteris aut Eccleſiæ declaratione, aut traditione, ac proinde non eſt aſſerendum.

Hucusque retulimus objectiones quæ generaliter oppugnant incrementum valoris operis juxta incrementum dignitatis. Reſtant ſolvendæ illæ, quibus ſpecialiter oppugnari poſſet valor ſimpliciter infinitus Meritorum Chriſti. Itaque

122. Obijcies 6. Ex eo quòd dignitas Verbi ſit ſimpliciter infinita, non rectè inferitur, inde dignificari opera Chriſti ad valorem ſimpliciter infinitum, quia major dignitas tantum dignificat ad majus præmium ſecundùm proportionem Geometricam, & non Arithmeticam, ut paulò antè dictum eſt: ergo valor meritorum Chriſti non eſt ſimpliciter infinitus. R. Distinguen- do antecedens. Non rectè inferitur quòd dignificet ad præmium æquale ipſi dignitati præexiſtenti, concedo: non rectè inferitur dignificare ad

N n n

præmium

præmium syncategorematicè infinitum, sed semper inferius dignitate operantis, nego.

133. Replicabis. Si per impossibile darentur duo Dij, & vnus alteri præstaret obsequium, tunc vtique plus apud alterum mereretur, quàm defacto Christus promeritus est, qui operatus est per naturam creatam assumptam, quæ videtur dignitatem Verbi quodammodo deprimere, & opus eius vt pote creatum, reddere vile: atqui ille Deus non mereretur nisi præmium syncategorematicè infinitum, hoc est, omne præmium excogitabile! ergo Christus defacto non est illud promeritus. Respondent RR. & inter illos P. Elparza, negando maiorem. Nam Ens simpliciter infinitum hoc gaudet privilegio seu prærogatiua, vt ne quidem per consortium principij creati vilescat. Respondeo tamen vltèrius, negando suppositum, nempe, quod concipi possit opus Dei per diuinam naturam factum esse meritorium, & hoc ex duplici capite. Primum, quia meritum formaliter dicit arduum, vt dixi in Tr. de Merito: Opus autem diuinum formaliter excludit arduum. Secundò, quia Meritum quò tale, exigit procedere à natura capaci augmenti felicitatis, quia respicit præmium, hoc autem conceptu iterum formaliter destruitur subiectum illius hypothesi impossibilis, adeoque nugatoria & inutilis, quales omnes sunt, quæ formaliter destrunt conceptum subiecti, vt docui in Logica: cuiusmodi sunt hæc: si homo esset irrationalis: si tenebræ essent lux &c.

134. Obijcies 7. Suprà diximus, quòd dignitas offensi non augeat malitiam offensa in infinitum, vt sit simpliciter infinita: atqui dignitas Merentis non potest magis augere Valorem Meriti, quàm dignitas offensi malitiam offensa: ergo consequenter dicendum esset, quòd dignitas merentis non augeat valorem meriti in infinitum: & sicut malitia offensa non augetur ad omnem penam excogitabilem, ita nec valor meritorum augebitur ad omne præmium excogitabile. 2. Negando paritatem. Disparitas est, quia Dignitas Verbi secundum totam dignitatem suam, prout in seipsa est, dignificat, quia Verbum secundum se totum impenditur operi, & in ratione principij habet proportionem cum illo. Econtra dignitas offensi solum influit in offensam obiectivè, & solum auget in quantum existit in intellectu offendentis: atqui huius cognitio semper est imperfecta & inadequata: ergo dignitas offensi non influit totaliter in offensam.

135. Obijcies 8. Si meritorum Christi valor esset simpliciter infinitus, sequeretur, dari valorem ad præmium impossibile, quia præmium simpliciter infinitum est impossibile. Consequens autem est absurdum, daretur enim meritum quod Deus per nullam potentiam posset præmiando compensare. Pro solutione

Distinguendum est inter efficaciam seu virtutem in actu primo, & eandem vt exit in actum secundum. Itaque quemadmodum philosophi

discurrunt de Omnipotentia Dei, quæ in actu primo est simpliciter infinita, licet actus secundus non possit esse nisi finitus, ita dicendum est, merita Christi esse quidem simpliciter infinita, & valoris infiniti in actu primo, ita tamen vt in actu secundo non obtineat, nec obtinere possit nisi præmium finitum: & sicut Omnipotentia Dei non potest exire in actum secundum, nisi quousque voluntas Dei determinaverit, ita valor meritorum Christi non obtinet in actu secundo nisi quod ipse Christus voluerit & determinaverit: hoc autem semper est Deo possibile, quæ aliam infinitudinem valoris allecit.

136. Obijcies 9. Valor meritorum Christi posset adequatè compensari, si illi in præmium daretur alia vnio hypostatica cum alia natura: ergo valor non est infinitus in sensu posito. Probat antecedens: quia esset equum pretij cum illa vnione per quam merita accipiunt valorem. Respondenti potest primo, negando hypothesin: Repugnare enim videtur, quòd alia Vnio hypostatica detur Christo in præmium, quia respectu Christi non haberet rationem boni præiudicaret enim eius suprema dignitati & dominio in omnes creaturas. Confirmarique potest ex Antiphona Ecclesiæ quæ habetur in Adversu, vbi Christus introducit gloriabundus, in verbis. *Ante me non est formatus Deus, & post me non erit, quia mihi curvabitur omne genu, & adorabitur omnis lingua*: atqui non esset bona hoc gloriatio, si alius Christus posset esse præmium, & aliquid optabile huic Christo, quia existeret aliquis qui illi non curvaret genu. Verum promittendo quòd hoc esset possibile, adhuc respondetur Negando antecedens: nam Vnio hypostatica est tantummodo bonum finitum, & conciliabile ex infra dicendis de Sanctitate Christi.

137. Obijcies 10. Si merita Christi essent infinita, mererentur omne præmium excogitabile in quibuscunque circumstantijs excogitabilibus: sed hoc est falsum. ergo &c. Minor probatur. Ponamus dari duos Christos, tunc si Christus A. mereretur omne præmium excogitabile, mereretur etiam hoc, ne alter Christus exaudiretur in sua petitione: econtra alter mereretur exaudiri, quæ simul repugnant. Ad hoc varij respondunt, & omnibus solvendum est, quia probatur, quòd nec vile præmium mereatur, ponamus enim quòd vnus petat pluviam, alter serenitatem, & per consequens ac indirectè petat alterum non exaudiri: nunquid hæc sunt vilissima præmia? tamen tunc non nisi vnus potest exaudiri.

138. Respondent ergo aliqui primo, negando esse possibile simul duos Christos, & sic negant suppositum. Verum præsens obijctio non est tanti, vt huc recurramus. Respondenti ergo aliter Card. Pallavicinus, negando quòd illi duo Christi posset petere contraria, voluntate absolutà, & affectivè efficaci; pro qua responsione multa supponit admodum incerta, & quæ in præsentia est abstinendum. ac proinde

139. Respondeo cum Card. de Lugo, admittendo, quod possint absolutâ etiam voluntate petere contraria, v.g. vnus mortem Petri, alter ejusdem vitam, dico amborum merita & preces fore dignas quæ exaudiantur, in sensu diuino; sed quia dignitas meriti non infert præmiati necessitatem præmiandi, penes Deum esset determinare, quem vellet præ altero exaudire: per quam exauditionem non tolleretur dignitas in actu primo meritorum Christi non exauditi. Neque est vlla repugnantia in duplici dignitate ad contraria & impossibilia, quod pluribus exemplis declarari potest. Clarissimum est, quod assertit Lugo: quando duo æquæ digni concurrunt in petendo beneficio Ecclesiastico, quivis condigne id petit, & indirectè perit alterum non exaudiri: item quando concurrunt duo emptores ad eandem indivisibilem rem emendam, & quivis offert pretium condignum: profectò quivis condigne meretur rem sibi vendi, & non alteri. Quodsi hoc tibi non sufficit, dic, ad providentiam Dei spectare, impedire ne duo Christi petant contraria voluntate absolutâ.

140. Obijciens 11. Si merita Christi essent infiniti valoris, necessitarent Deum ad amorem sui prædicum: quia omne infinitum habet vim iohinitam movendi ad sui existentiam: ergo Deus fuisset necessitatus ad ponendam Incarnationem & merita Christi, quod est absurdum. R. Negando sequelam. ad probationem R. 1. Distinguendo assumptum. Quod est infinitum bonum bonitate infinitâ propriâ & non alienâ, concedo: bonitate tantum alienâ, nego: tunc enim sufficit, quod illa bonitas ametur necessariò, quæ suam bonitatem communicat, & sic Verbum amat necessestariò. R. 2. aliter distinguendo. Infinitum bonum ex prædicato primario, necessitatur, concedo: ex prædicato secundario, fundato in alio primario finito, nego. Valor operum Christi fundatur in bonitate morali, quæ etiam in operibus Christi est finita.

CONTROVERSIA IV.

Virum Satisfactio Christi fuerit ex rigore Iustitiæ.

§. I.

Quedam ad Statum Questionis præmittuntur.

141. Notandum 1. Ad hoc vt quis dicatur ex rigore Iustitiæ Commutativæ (de qua est hic sermo) satisfacere pro aliquo debito, necesse est, vt illud debitum non sit debitum qualecunque, v.g. ex Pietate, Gratitude, Charitate, sed, quod proveniat ex Jure Activo alterius, seu, ad quod præstandum obligetur à voluntate alterius, potest ita obligare in suum commodum aut beneplacitum, vt ex profecto declarabitur in Tr. 2. de Jure & Just.

142. Notandum 2. Præsentem controversiam potissimum in eo consistere, an inter Deum & Christum intercesserit aliquod pactum seu conventio, vi cuius Christus fuerit ex Iustitiâ commutativa obligatus præstare illas actiones, quibus redemit genus humanum: item an Deus, exhibitis illis actionibus, fuerit ex rigore Iustitiæ commutativæ obligatus ad ea deinde præstanda, quæ redemptio generis humani requirebat, & in quâ per pactum præcedens conventum fuerat.

143. Notandum 3. Questionem præsentem posse in duplici sensu agitari. Primus est, an ex hypothesi, quod inter Deum & purum hominem possit huiusmodi pactum vel promissio seu conventio intercedere, inducens vel vtrinque, vel ex vna parte obligationem Iustitiæ, an, inquam, tunc ejusmodi pactum etiam potuerit intercedere inter Deum & Christum, vel an in hoc sit specialis repugnantia. Et hunc sensum sub hac hypothesi examinabo §. seq. Secundus sensus est circa ipsam hypothesin, an illa possibilis sit, an inquam inter Deum & puram creaturam possit intercedere huiusmodi pactum, quo Deus ex Iustitiâ obligetur creaturæ ad aliquid præstandum. Item an contingere possit, vt creatura Deo obligetur ex Iustitiâ, & peccando contra illam possit obligari ad aliquam restitutionem, spectantem ad Iustitiâ commutativam. de quibus ponentur reliqui §§.

144. Notandum 4. Omnes Virutes morales quæ inter homines reperiuntur, etiam esse Deo tribuendas, exceptis illis quæ vel supponunt vel involunt imperfectionem, cuiusmodi est Obedientia, quæ involuit subjectionem & inferioritatem, Gratitude, quæ supponit subiectum capax Beneficij, Pœnitentia, quæ supponit culpam, & sic de pluribus. Questio ergo est, an Iustitiâ Commutativa involvat vel supponat aliquam imperfectionem, propter quam Deo tribui non possit.

§. II.

Virum Satisfactio ex rigore Iustitiæ repugnet in Christo ex speciali ratione.

145. DICO 1. Nulla est in Christo specialis repugnantia, quod minus potuerit Deus Christo, & Christus Deo obligari ex pacto, si hoc non repugnat inter Deum & puram creaturam. Probatur, referendo & dissolvendo ea, quæ videri possent specialem repugnantiam arguere.

146. Obijciatur ergo 1. Iustitiâ est Virtus ad Alterum: atqui inter Deum & Christum non est sufficiens Alteritas: ergo non potest intercedere obligatio ex Iustitiâ. Minor probatur. Christus in recto, & vt principium Quod, importat ipsum Verbum: sed Verbum non est distinctum à Deo: ergo Creditor & Debitor non essent sufficienter distincti. R. Vt jam supra in simili responsum est, negando minorem: sicut enim ad merendum & ad obediendum sufficit Alteritas in ratione natura &

N n n 2

ra &

ra & voluntatis, ita etiam ad satisfaciendum ex Justitia, & ad servandum pactum sufficit hæc alteritas. Verbo. Si Deus se potest obligare creaturæ, poterit se obligare illi naturæ & voluntari, quæ est humanitatis assumptæ, & per consequens, poterit deinde huic obligationi satisfacere: hæc autem satisfactio spectabit ad Justitiam commutativam, quia habet pro mensura & regula voluntatem distinctam.

147. Objicitur 2. Quod non debetur, non potest præstari ex Justitia: sed satisfactio pro peccato generis humani, non debetur, ergo &c. Minor probatur. Quod est impossibile, non potest deberi. sed condigna satisfactio fuit generi humano impossibilis: ergo non debebatur à genere humano. Ergo nec poterat à Christo deberi: Vbi enim debitum principale nullum est, non potest per Novationem tale debitum in alium transferri.

148. Distinguendo ultimam consequentiam. Non potest deberi secluso omni pacto, concedo: accedente pacto, nego consequentiam. v. g. si quis occidat alterum, non teneatur ad restitutionem vitæ, quia est impossibilis: si tamen aliquis habens donum Miraculorum, promitteret alteri, se mortuum resuscitaturum, teneatur: Ergo pariter, licet genus humanum non potuerit condignè satisfacere, & per consequens ad hoc non obligaretur, quia tamen Christo hæc condigna satisfactio fuit possibilis: tunc si se per pactum ad hoc potuit obligare Deus, quod vellet illam acceptare, & Christus quod vellet illam exhibere, jam potuit nasci obligatio: neque tunc fieret Novatio, seu obligationis translatio, sed Christus esset obligatus primò & principaliter.

148. Objicitur 3. Qui solvit ultra debitum, & quidem tali solutione, quæ consistat in indivisibili, ita ut nulla formalitas possit etiam per intellectus præcisionem assignari, quæ debitum adequet, & non excedat, non solvit ex rigore Justitiæ, sed potius ex liberalitate: sed hujusmodi fuit satisfactio Christi: ergo &c. 149. Supposito pacto de exhibendis tot & talibus actionibus, nego minorem. Nam licet satisfactio Christi fuerit superabundans in hoc sensu, quod longè pauciores actus condignè satisfecissent, considerata condignitate in actu primo; attamen in actu secundo tota debebatur ex suppositione pacti. Pari modo Deus etiam si quocunque præmio dato nunquam ita præmiat merita Christi, ut majoris præmij non sint digna, præmiat tamen adequate, si plus præmij non est deductum in pactum.

§. III.

Utrum præjudicaret perfectissimo Dominio Dei, si obligaretur creaturæ ex Justitia Commutativa.

Negant præjudicare Suarez, Bellarm. Ledesma, Rebellus, Valentia, Zumel, apud Card. de

Lugo. Item Arriaga, Mendoza, VVadingus, Gronovius, alij.

Affirmat Abulensis, Durandus, Bannes, Pleptonus, Vasquez, Amicus, Lugo, Oviedo &c. tr. 9. C. 8. de Merito pu. 9. Pallav. Elparaz.

149. DICO 2. Si Deus obligaretur creaturæ ex Justitia Commutativa, hoc ipso non haberet Dominium perfectissimum in res creatas. Probatur Conclusio. Ille non habet Dominium perfectum & jus absolutissimum in res omnes, qui vi juris alieni non habet amplius potestatem moralem de re aliqua pro libito disponendi. sed si Deus obligaretur alteri ex Justitia ad aliquid, v. g. ad conservandum equum, non haberet amplius potestatem moralem de equo disponendi pro libito: ergo. Majorem supponit Tract. 2. de Jure & Just. Minor probatur. Neminem posset Deus amplius equum pro libito destruere, sicut posset, si non esset obligatus: contra enim obligatio est vinculum morale potestatis, & obligatio proveniens ex jure alienis, & vinculum morale potestatis, tribuentis eligendi (hoc est seclusa obligatione) Jus aliquid faciendi vel impediendi: ergo est manifesta diminutio Juris amplissimi & absolutissimi. Pari modo si Deus se obligaret ad aliquid faciendum, vel non faciendum, aut non impediendum, non esset amplius Dominus aut quasi dominus illius rei, cujus esset, si se non obligasset, sicut qui in heredo suo habet servitutem itineris, actus vi sui non est amplius dominus illius juris, quo potest alium prohibere, ne eat per fundum suum, & agat vehiculum, aut jumentum &c.

150. Respondent aliqui 1. Negando minorem. Nam, inquit, Deus rem aliquam tradens aut promittens, utique libere tradit aut promittit: ergo erat potens non tradere, non promittere: & hoc sufficit, ut possit pro libito disponere de re sine cujusquam injuria.

Sed contra. Nam etiam homo donans aut promittens est in sensu diviso potens non donare, non promittere: quia tamen per traditionem aut promissionem obligatur ad rem non repandam aut auferendam, ad standum promissum, ideo simpliciter per traditionem aut promissionem subit diminutionem sui juris, quam non subiret, si non traderet aut promitteret. exp. idem contingeret in Deo, aut est alia dispositio assignanda.

151. Respondent alij 2. Deum ideo adhuc post promissionem aut traditionem manere dominum perfectissimum rei tradite aut promissæ, quia licet facta traditione aut promissione non possit amplius disponere, sicut potuisset non facta traditione aut promissione, hoc tamen non provenit ex defectu Domini, sed ex immutabilitate voluntatis divinæ, quia scilicet non potest simul velle contraria: cum ergo donando tribuerit voluntatem non amplius deinceps de re illa aliter disponendi, jam repugnat postea re de re illa aliter disponere.

152. Sed contra argumentor 1. Si hæc immutabilitas voluntatis sufficeret ad hoc, ut adhuc post collationem juris perseveraret plenissimum dominium rei collate, sequeretur, quod quando humanitas Christi Domini solvit Tributum, adhuc retinuerit Dominium pecuniæ solutæ: quia cum fuerit impeccabilis, non potuit non habere constantem voluntatem relinquendi pecuniam solutam.

153. Contra 2. Collatio Juris non est formaliter voluntas non contraveniendi Juri; potest enim quis se obligare alteri, v.g. maritus uxori, & tamen habere expressam voluntatem adulterandi: in quo casu admittendo adulterium non mutaret villo modo voluntatem, quia semper vellet esse obligatus ad servandam fidem maritalem. Itaque si Deus posset se obligare creaturæ, & tamen adhuc maneret Dominus plenissimus, posset habere voluntatem conferendi jus creaturæ, & simul velle illud jus violare ex potestate sui dominij, quod tu vis permanere, & hoc absque vlla mutatione voluntatis: hæc autem cum repugnantiam involvant (repugnat enim habere facultatem faciendi contra jus alterius) recte colligitur, non ex immutabilitate voluntatis, sed ex defectu Dominij pleni non posse Deum amplius de re disponere.

154. Confirmatur. Si præcisè ex immutabilitate divinæ voluntatis, & non potius ex defectu dominij plenissimi proveniret, quod facta semel rei traditione vel promissione non posset Deus postmodum amplius de re pro libitu disponere, aliter quam promissit, tunc si per impossibile voluntas Dei esset mutabilis, & Deus post promissionem vellet de re aliter disponere quam promississet, nullam faceret creaturæ injuriam: consequens est contra adversarios, & absurdum: ergo non ex immutabilitate voluntatis, sed ex defectu dominij, seu ex vi juris alieni provenit, quod non possit Deus aliter disponere. Minorem adversarij ultro concedunt, & facillè probatur. Tunc fit injuria, quando contra jus alterius agit ille, qui ex iustitia obligatur ne sic agat: sed in casu posito Deus ageret contra Jus creaturæ, & contra suam obligationem ex Iustitia: ergo. Breviter: Quando Doctores formant præsentem questionem, an Deus possit obligari creaturæ ex Iustitia, statim questionis declarant per hypothesein impossibilem, an Deus ita possit obligari creaturæ ex Iustitia ad hoc vel illud agendum, ut, si non ageret, faceret creaturæ injuriam, ut videre est apud Card. de Lugo d. 3. l. 1. n. 3. & hoc affirmant adversarij. Probatur ergo major, & per consequens, quod ex adversariorum sent. sequeretur contradictoria. Ille non infert alteri injuriam, qui vitatur Jure suo. sed in casu posito Deus vitetur Jure suo: nam ante promissionem poterat ita se gerere: & per promissionem (ut adversarij volunt) nullum Jus amisit: ergo à primo ad ultimum non ex immutabilitate voluntatis præcisè, sed etiam ex defectu Dominij & Juris ple-

nissimi proveniret, quod Deus non posset amplius de re pro libitu disponere.

155. Placet hic breviter insinuare duo alia Argumenta pro Conclusionem nostram. Primum desumitur ex Impeccabilitate Dei. Nam cuicumque supposito repugnat malum culpæ & pœnæ, eadem repugnat etiam obligatio Theologica & Moralis. Habet enim omnis obligatio moralis, ut possit violari ab obligato, qui obnoxius fiat culpæ & pœnæ, quod probatur. Obligatio Moralis est necessitas vaga vel faciendi aut omittendi aliquid, vel peccandi ac subeundi reatum pœnæ si id non faciat, aut non omittat. ergo necessitas moralis non datur, ubi ejus violabilitas non datur. Antecedens probatur. Quia obligatio moralis est instituta ut medium, ad impediendum probabiliter id, quod hic & nunc intelligitur posse fieri ab obligato, etiam stante obligatione. Vno verbo. Obligationes instituuntur ad absterrendum ab aliquo actu, & perinde est ac si legislator diceret: si hoc feceris, eris reus pœnæ, eris meus inimicus. De hoc argumento plura infra, quando quaeretur, an Christus habuerit præceptum moriendi.

156. Alterum Argumentum desumi potest ex simplicitate Divini Decreti. Nam adversarij in præsentem supponunt ad minimum duo Decreta, quorum vnum sit prius altero: Per prius quidem confertur creaturæ Jus, & est omnino liberum Deo: Secundum verò est reflexum supra prius, & est necessarium ex suppositione prioris, quo Deus dicat: Quia tibi hoc promisi, & non possum non stare promissis, ideo præstabo. Verum hujusmodi decretum reflexum repugnare in Deo dictum est in primo libro.

§. IV.

Solvuntur objectiones pugnantes pro Iustitia Commutativa in Deo.

157. Obijcies 1. Promissiones divinæ salvâ Scripturâ negari non possunt. Deus enim promittit vitam æternam & alia plura, aliqua absolute, aliqua conditionate. ulterius, hæc promissiones proculdubio inducunt Deo necessitatem, seu obligationem saltem Fidelitatis: atqui hoc non potest aliter concipi, nisi præcedat in priori signo aliquis actus qui vocetur *Promissio*, quâ Deus se obliget ad aliquid faciendum, adeoque oppositum sibi reddat illicitum, ac deinde eliciat actum reflexum, quo dicat: quia hoc promisi, & turpe est verbis non conformare facta, ideo faciam. ergo in Deo est admittendus actus ad quem moveatur ab actu elicito in signo priore.

2. Promissiones Dei non esse explicandas, sicut promissiones hominum. Nam inter homines potest promissio stare cum proposito non servandi promissa, & cum negatione rei promissæ, & ideo habet vim inducendi obligationem moralem, quæ sit loco necessitatis physicae, quam non

N n n 3

potest

Potest inducere in hominem, & per consequens potest accedere alius actus, quo reflexè velit huic obligationi satisfacere. In Deo verò promissio inducit Metaphysicam necessitatem, & non potest conjungi cum negatione rei promissæ: ergo promissio Dei non est voluntas se obligandi ad habendum alium actum reflexum, sed est voluntas faciendi aliquid in favorem promissarij, & hoc ipsum revelandi antecederet ad executionem illius voluntatis. Hæc revelatio fundat in homine spem certam futuri eventus, quia homo credit Deum omnia posse quæ vult, & quæ semel vult, non posse amplius nolle. Ipsa itaque Dei promissio est formaliter ipsa Fidelitas, id est, voluntas conformandi facta dictis.

158. Hanc promissionis divinæ explicationem postquam eam tradideram in Tr. de Sacramentis, reperi postea approbatam apud Card. Palav. & P. Esparza, citatque pro eadem D. Bonaventuram, Scotum, Durandum, & plures apud Ruiz d. 16. de Volunt. Dei l. 7. Specialiter autem adducendus est præcipuus adversariorum P. Suarez, in opusculo de Libert. Dei d. 2. l. 2. hic ergo postquam prolixè ex SS. Lit. probasset, non posse Deo negari promissiones inducentes Debitum, hoc autem Debitum n. 9. dixisset, aliud non esse, quàm ipsam necessitatem faciendi rem promissam, postea n. 10. movet sibi objectionem, & ad eam responderi n. 13. his verbis. [Nihilominus est alius modus respondendi, qui mihi magis probatur: admittendo, Promissionem divinam aliud non esse, quàm declarationem divinæ voluntatis, & propositi de aliquo Beneficio alicui præstando, vel absolute, vel existente tali conditione.] Postea n. 15. sic infert. [Simplex Dei assertio æquivaleret assertioni juratæ: ergo multo magis æquivaleret promissioni. Deinde ex S. Athanasio & evidenti ratione ostendit, Juramentum Dei aliud non esse, quàm simplicem assertionem, neque huic quidquam roboris aut firmitatis superaddere: imò omnem assertionem Dei esse Juramentum, quia Deus semper se in Testem adhibet: quandoque tamen expressius jurare se dicit, non ad addendam firmitatem, sed, ut S. Paulus loquitur, ad ostendendam pollicitationis hereditibus immobilitatem divini consilij, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium haberemus.]

159. Objicitur 2. Scriptura sæpè Deum in retribuendo *Justum* vocat, & S. Paulus Gloriam vocat Coronam *Justitiæ*: dicimur etiam empti esse pretio magno: atqui hæc omnia sonant Justitiam commutativam, & Scriptura debet accipi in sensu proprio, si possit. Eodem modo SS. PP. dicunt, Christum ad amissum *Justitiæ* satisfecisse.

2. 1. Cùm ostenderimus, Justitiam Commutativam supponere in suo supposito imperfectionem, hoc ipso nec Scriptura nec PP. de illa Justitia accepta in rigore Scholastico intelligi aut accipi possunt, sed intelligi debent de Justitia secularis imperfectionibus, & de Eminentiali potius

quàm formali, nempe, quæ in effectu perinde habeat, ac si in Deo daretur *Justitia* commutativa proprie dicta.

160. 2. Deum dici *Justum* Iustitiam Providentiali & Gubernatrice, quæ non trahitur metaphoricè, sed proprie potest dici *Justitia*, ut ab Aristotele numeretur primo loco inter species *Justitiæ*, ut observat P. Esparza. Pertinet itaque ad *Justitiam* Providentialem & Gubernatricem, semper procurare id quod expedit Bono communi, & quod est juxta rerum exigentias. Hoc modo Deus semper est *Justissimus*: quando commutatur conformiter exigentij physice rerum, tunc adæquat eorum exigentias perinde, ac haberent Ius adversus Deum, quo sensu solent Philosophi dicere, quod Materia prima habent Ius ad Formam. Quando autem Deus in exigentiarum dispensat, tunc semper facit compensationem, ut in primo libro probatum est. quo sensu loquitur etiam S. Dionysius de divinis nominibus. [Divina, inquit, *Justitia* omnia disponit ac determinat, omniaque non confusa inter se nec permixta custodiens, quod cuique accommodatum tribuit.] Itaque, Deus dicitur iuste egere omnibus, quatenus omnia coordinat summi Providentiæ, ne posteriora præjudicent prioribus, nihil eveniat fortuito. Hæc ratione omnia Scripturæ & PP. Testimonia non solum aptè explicantur, sed etiam quæ in speciem contraria videri possent, facile conciliantur. Nam aliquando SS. PP. negant Deo *Justitiam*. sic S. Anselmus apud Card. de Lugo ait: *Justus es, non quia nobis debitum, sed quia facis, quod decet te summi bonum.* S. Bernardus Serm. 1. de Annuntiat. 3. *Deus*, inquit, merenti negaret præmium, nisi foret injuria. S. Augustinus 1. Confess. c. 4. *Dei debita nulli debens.* Nos hæc interpretemur: reddere Deum debita physica sine debito moralis. lib. 3. de lib. arb. c. 16. *Deus*, inquit, nulli debet aliquid.

161. Sed, quæ sit in hoc puncto mens Angelici Doctoris D. Thomæ, audiamus. Is exp. 1. 2. q. 114. in C. expressè docet, quod licet homo mereatur apud Deum, non tamen intercedat inter Deum & hominem *Justitia*, quia homo omnia habet à Deo. Deinde in responsione ad 2. objectionem, quæ ex merito arguebat Deum fore debitorem creaturæ, respondet, quod quia actus nostra non habet rationem meriti, nisi ex præsuppositione divinæ ordinationis, non sequitur, quod Deus efficiatur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi, in quantum debitum est, ut sua ordinatione impleatur.

162. Ulterius, & quidem in proprio locum videl. 1. p. q. 21. a. 1. cujus titulus est: *Si in Deo sit Justitia.* cùm sibi objecisset, quod actus *Justitiæ* reddat debitum, sed Deus nulli est debitor. ad 3. sic respondet. [Debitum attendi potest dupliciter in operatione divina: aut secundum quod aliquid debetur Deo, aut secundum quod aliquid debetur rei creatæ: & utroque modo Deus

Deus debitum reddit. Debitum enim est à Deo, ut impleatur in rebus id, quod ejus Sapientia & voluntas habet, & quod suam bonitatem manifestat: & secundum hoc Iustitia Dei respicit decentiam ipsius, secundum quam reddit sibi, quod sibi debetur. Debitum etiam est alicui rei creatæ, quod habeat id, quod ad ipsam ordinatur, sicut homini, quod habeat manus, & quod ei alia animalia serviant; & sic etiam Deus operatur Iustitiam, quando dat unicuique quod illi debetur secundum rationem suæ naturæ & conditionis. Sed hoc debitum pendet ex primo, quia hoc unicuique debetur, quod est ordinatum ad ipsum secundum ordinem divinæ Sapientiae. Et licet Deus hoc modo debitum alicui det, non tamen ipse est debitor, quia ipse ad alia non ordinatur, sed potius alia ad ipsum. Et ideo Iustitia quandoque dicitur in Deo Condecencia bonitatis suæ, quandoque verò retributio pro meritis, & utrumque modum tangit Anselmus, dicens: cum punis malos, iustum est, quia bonitati tuæ condecens est.] Hæc S. D. & nos cum illo.

Ex hæcenus disputatis colligitur, inter Deum & Christum non intercessisse Pactum inductivum obligationis reciprocae ex Iustitia. Vtrum verò Christus ex Iustitia potuerit se obligare Deo ad satisfaciendum pro peccato generis humani, patebit ex dicendis infra de Impeccabilitate Christi, excludente omnem obligationem moralem.

§. V.

An pura creatura possit obligari & satisfacere Deo pro debito ex Iustitia Commutativa.

TRIA in quaestionem veniunt. Primum, an homo possit erga Deum exercere actum Iustitiæ commutativæ. Secundum, an possit peccare contra Iustitiam debitam Deo, (quas duas quaestiones distinguo propter Recentiores Hispanum, qui affirmat illud primum, & negat secundum.) Tertium, an ex peccato contra Iustitiam possit creatura contrahere obligationem restituendi proprio dictam.

164. DICO I. Potest Creatura pura exercere erga Deum actum Iustitiæ commutativæ. Ita communis contra Vasquez, & quosdam RR. Romanos. Probat Conclufio. Omne Dominium & Ius Proprietatis est Terminus Iustitiæ commutativæ: Deus habet perfectissimum Dominium Proprietatis: ergo habet Terminum Iustitiæ commutativæ. Majorem concedunt Adversarii, & negant minorem, quæ quàm sit ex sensu communi, nemo ignorat. Fundamentum autem adversariorum hoc negandi, est meo iudicio leve. Dicunt, Ius proprietatis tantum reperiri in illis Suppositis, quæ ex re sua possunt capere aliquam utilitatem, & ideo etiam definiunt Iustitiam Commutativam, quod habeat pro mensura voluntatem alterius potentis obligare in suam

Utilitatem, atqui Deus nullam potest capere Utilitatem ex creaturis. Ergo &c. Hanc tamen acceptionem rejeci Quindecim ab hinc annis, & dixi, dicamque in Tr. de Iure & Iust. non requiri plus, quàm quod quis possit obligare in beneplacitum suum, sive hoc afferat Utilitatem strictè dictam, sive non.

164. Reperio nunc hoc ipsum in M. S. Recentioris Hispani, qui dicit, ad Ius propriè dictum plus non requiri, quàm posse rem ordinare in quoscunque usus, pro solo suo libitu, & arbitrio, & nullâ aliâ spectatâ utilitate, quàm exercendi suam libertatem in propriam gloriam, quin vllus illi possit dicere nisi stultè, *Cur ita facis?* Addit ulterius, aliquos nimis scrupulosos esse, in negando, quod Deus ex rebus possit capere aliquam utilitatem. Nisi enim fiat lis de Vocabulo, omne quod est Bonum Naturæ Intellectuali, dicitur illi commodum: Deo autem esse Bona multa creata, dubitari non potest, ut sunt Honor, Fama, Laus &c. Ulterius, quia omnia quæ amantur alicui personæ amata propter se, dicuntur amari ut vtilia tali personæ; atqui omnia creata possunt & debent amari ut bona Deo propter se amato, verâ charitate: ergo sunt Deo vtilia. 3. Quia omnia illa quibus vivimus propter Bonitatem quâ fruimur, dicuntur vtilia viventibus: atqui omnibus creatis Deus vivitur propter suam Bonitatem quâ fruimur: ergo creata sunt Deo vtilia. 4. Quia Fama secundum illum respectum quem dicit: *Bona*: ad habentem & illâ gaudentem, dicitur, est, & computatur inter Bona vtilia, quæ possunt esse materia Iuris proprietatis: atqui eundem respectum habet ad Deum bona Fama Dei, quem habet ad hominem: siquidem illam Deus habet, & de illa gaudet non solum propter nos, sed primò, principaliter & ultimò propter seipsum: ergo etiam bona Fama est Deo vtilis. 5. Quia ex ipsis adversariis aliqui concedunt, creata omnia conducere ad Felicitatem Dei; imò etiam audent concedere, nos posse impedire actum Felicitatis divinæ proprium. Si ergo impedire possumus actum divinæ Felicitatis proprium, possumus vel negativè saltem Deo dare, vel positivè divinam Felicitatem promovere actione nostrâ. Addit denique hoc Epiphonema. *Non ergo sumus adeo inutiles pro divina felicitate homines, ut isti DD. vocentur dicunt, re tamen ipsâ negant.* Hæc Theologus Romanus contra antecessores Romanos.

165. Confirmo nunc Conclusionem. Nemo prudenter negare poterit, quod Deus habeat Ius ordinandi aliquas nostras actiones ad suum beneplacitum. si enim Deus nihil omnino creare voluisset, hoc nihilum certè ad nullius alterius utilitatem ordinasset, sed ad suum placitum: ergo etiam creationem mundi, & quæ in mundo fiunt, potest ad placitum suum ordinare: ergo potest nostra voluntas tale placitum habere pro mensura, quia honestum est præstare Deo id, quod exigit præstari per voluntatem potentem obligare ad placitum suum: potest etiam Deus hoc suo jure cedere,

cedere, ita ut homo non sit obligatus ad hoc vel illud faciendum: ergo debet ad aliquam virtutem spectare, attendere hanc honestatem: hanc nos dicimus esse Iustitiam commutativam, quia est simillima illi quæ est inter homines. Nam quodd inter homines id, ad quod unus obligari potest alteri ex Iustitia, afferre possit illi alteri aliquam utilitatem strictè dictam, hoc est, quæ promoveat ejus felicitatem, & pellat aequaliter miseriam, non est nisi materialis differentia, neque enim hoc est necesse attendi à Iustitia, sed præcisè sufficit attendi beneplacitum alterius, & grati plus requiritur.

166. DICO 2. Potest Deus obligare creaturam ex Iustitia. Conclusio est contra Recentiores sæpè laudatum, qui admittit, quodd Creatura possit exercere erga Deum actum Iustitiæ, sed non ex obligatione. Fundamenta referam & solvam postea. Probatur Conclusio ex dicendis Tr. 2. de Iustitia. Actus Iustitiæ specificatur à Iure alterius, & à voluntate illius obligativa in suum placitum; & sine hac obligatione præcedente & specificante non exercetur actus Iustitiæ: ergo si creatura potest exercere actum Iustitiæ erga Deum, ut concedit Adversarius, debet ad hunc obligari. Antecedens probatur. Actus Iustitiæ attendit & præstat æqualitatem hoc sensu, quatenus alteri tribuit, quod ipsi debetur vi Iuris prædicti: sed vi Iuris nihil debetur, nisi adsit obligatio: ergo hac obligatio specificat actum Iustitiæ. Major est omnium. Minor probatur. Hoc debitum non est debitum physicum, sed tantum Morale: atqui debitum morale, est obligatio: ergo debitum quodd attenditur à Iustitia, est obligatio.

167. Confirmatur. Qualecunque, & quantumcumque Ius habeat Petrus in rem suam, v. g. librum, si hic & nunc nolit hoc Iure uti adversus me, tunc sicut ego non violo Ius illius usurpando librum, ita non exerceo actum Iustitiæ omittere usurpationem: hoc ipso enim quodd nolit uti Iure suo adversus me, censetur quoad me cedere Iure suo: quando autem alter quoad me cedit Iure suo, ego habeo Ius usurpandi rem alterius: ergo si non usurpem, abstinere ab usu Iuris mei: atqui, abstinere ab usu Iuris mei, non est actus Iustitiæ; quod mihi tam certum est, quàm quid esse possit: ergo à primo ad ultimum actus Iustitiæ supponit, quodd alter adversus me utatur Iure suo: atqui uti Iure suo adversus alterum, formalissimè aliud non est, quàm illum obligare & coercere: (prout ipse adversarius semel iterumque definit) ergo actus Iustitiæ supponit obligationem. Nunc fundamenta adversarii videamus.

168. Objicit ergo 1. Nulla actio creaturæ potest fieri invito Deo: ergo nulla potest esse injusta strictè contra Deum. Probatur Consequentia. Quia nequit esse injustitia, nisi contra patientem injuriam involuntariè, & consequenter merè patientem. Antecedens verò probatur. Quia Deus omne peccatum antecedente voluntate omnino liberà, tum à necessitate, tum à co-

actione, à vi & fraude, permittit peccatum fieri: at concurrat etiam liberè ad actionem omnem creaturæ immediatè, nullo cogente: Ergo nullum peccatum fit invito Deo, & involuntarium peccate. Ex quo patet, nullum peccatum fieri contra obligationem Iustitiæ, quæ teneamur Deo; cum spontaneo concursu Dei & omnino libero decreto permissivo, non est composibilis obligatio Iustitiæ: atqui omnis actio humana, cum peccaminosa, est talis: ergo &c.

169. Adducit deinde auctoritatem Prudentij, sic ex Persona Dei canentis.

Invito me aliquis poterit peccare Tonante!

Cui facile est in corde hominis componere scelus,

Quos libeat, fibræque omnes animare potius

Pulsibus, & totum venis infundere bonum.

Priusquam directè respondeam ad argumentum, ostendo id omnibus solvendum est, quia nimium probat. Probaret, inquam, argumentum, quodd neque contra obedientiam Deo debitam homo peccare posset.

Suppono autem cum Theologis, in eo differre obedientiam seu obligationem ex obedientia à obligatione ex Iustitia, quodd illa obliget in bonum obligari, hæc autem possit intendere bonum solius obligantis. In cæteris ita conveniunt, ut totum Argumentum factum possit obedientiam applicare.

170. Primò, sicut obligationis ex Iustitia causa est Voluntas Domini proprietatis, ita causa obligationis ex Obedientia, est voluntas Superioris habentis Ius Iurisdictionis. Secundò, cum Dominus proprietatis potest vel vincentem, vel pro certo solum casu, respectu hujus vel illius personæ obligationem tollere, vel suspendere ostendendo Iure suo, ita legislator potest obligationem præcepti vel omnino tollere, vel hanc aut illam personam eximere, hunc vel illum casum eximere &c. Tertiò. Sicut habet Axioma, quodd volenti & consentienti non fiat injuria, & injuriam nemo nisi invitatus patitur, ita patet dictum, quodd Superiori consentienti & volenti nemo se refractarius, & quodd Inobedientia non nisi invito Superiore committatur.

171. Hinc infero. Si ergo, ut vult obceptor, concursus immediatus Dei, & providentia illius permissiva peccati, sufficiunt, ut simpliciter Deus ut Dominus proprietatis non sit inveniendus quantum requiritur ad obligationem Iustitiæ, hæc eadem sufficiunt, ut non sit in viis quantum requiritur ad obligationem obedientiæ. Item, sicut illa per adversarium sufficiunt, ut Deus censetur nolle uti Iure suo, vel Ius suum suspendere &c. ita sufficiunt, ut censetur nolle Legi Rigore uti Superior, velle hunc vel illum casum eximere. Denique sicut ille concursus & providentia per adversarium non possunt stare cum Voluntate obligandi ex Iustitia, ita ego inferam, non posse stare cum Voluntate obligandi ex obedientia. Ergo tollitur obligatio ex obedientia, si tollitur obligatio ex Iustitia.

Pro solutione Argumenti, & ad excludenda seu praevertenda ea, quae adversarius adducit pro discrimine inter Iustitiam & Obedientiam,

172. Advertendum est primò, tam Dominum proprietatis, quam Legislatorem posse denominari *Invitum* à duplici actu suae voluntatis. Primus actus quem habet, est, quo vult alteri hoc vel illud non licere: Alter actus est, quo rem illam ipsam quam vult non licere, vult etiam, quantum in se est, efficaciter non fieri.

173. Advertendum est 2. Hos duos actus posse ab invicem separari, & quidem reciprocè. Potest enim Dominus pecuniae velle non licere furtum servo, & tamen potest in animo desiderare illud fieri, ut habeat causam illum puniendi, in quem finem non solum non vult, quantum potest, furtum impedire, sed etiam facit occasionem furandi, exponendo pecuniam in tali loco, ubi servus furari possit. Econtra potest habere dominus voluntatem efficaciter, quantum potest, impediendi ablationem pecuniae, v. g. parens vult omni modo impedire filium, ne attrahat pecunias, & tamen non habebit voluntatem illum obligandi in conscientia. Pari modo se res habet potest in Legislatore, ut manifestum est.

Advertendum 3. Vnumquemque horum actuum sine altero sufficere, ut dicatur esse *Invitus* circa talem actionem. Et quidem de secunda voluntate, non est dubium, & adversarius hoc supponit. De priore, facile ostenditur: Nam de Deo rectissime dicit Scriptura: *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* atqui hoc non potest intelligi de priore voluntate, cum Deus permittat peccata quae possent impedire: ergo est intelligendum de secunda: ergo, nisi fiat quaestio de nomine, ratione huius actus sicut dicitur volens peccatum, ita dici potest peccatum invito Deo fieri. idem enim est ac dicere. *Deo non consentiente, non dante, sed negante facultatem.* His positis,

174. Respondeo & Dico, priorem actum sine secundo sufficere ad inducendam obligationem ex Iustitia, sicut sufficit ad inducendam obligationem ex obedientia, & per consequens, sicut Deus potest velle aliquid non licere ex potestate Legislativa, & tamen simul habere voluntatem permittendi illud, & etiam concurrendi, ita potest aliquid velle non licere ex Dominio proprietatis, & tamen simul habere voluntatem permittendi & concurrendi. Quod autem illa prior voluntas sufficiat ad obligationem inducendam, patet in exemplo allato, & est res apud alios indubitata. Cum ergo servus furando adhuc peccet in illo casu contra Iustitiam, necesse est fateri, quod operetur invito Domino: atqui Dominus tunc non habet nisi voluntatem priorem, ut ponitur in casu: ergo illa sufficit ad denominandum Dominum *Invitum*. Ergo pariter poterit Deus *Invitus* esse ad hoc, ne bonae suae famae detrahatur, & tamen velle detractionem permittere, quia ex certis causis non vult nisi haec auxilia,

quae videt fore inefficacia, dare, ergo malè inferatur ab adversario: Deum non esse *Invitum* illo modo, qui requiritur ad inducendam obligationem ex Iustitia, eò quod non sit *Invitus* in alio sensu, nempe quo quis *Invitus* aliquid patitur per vim vel fraudem, quo sensu Prudentius negavit *Invito* Deo fieri peccatum.

175. Obicit 2. Providentia divina vitur peccatis quae talibus ad fines suos, ut sapè testantur SS. PP. Ergo peccata sunt vsus quidam liber omnino, & actus secundus divini Dominij. Ex quo duas conclusiones infert adversarius. Prima: Ergo nulla actio creaturae, etiam ut mala est, potest esse Læsio Dominij divini. Patet, inquit, consequentia. Quia non potest esse Læsio Divini Dominij ut potentis Dominari pro libitu, ea Actio, quae Deus exercet suum Dominium Liberrimum, & omnino liberè dispositivum de ipsa creatura. Secundò infert. Ergo nulla actio creaturae est Impeditiva Divinae Libertatis Dispositivae, hoc est, potentis uti qualibet re creatà: nam ipse vsus libertatis divinae dispositivae, & potestatis vti rebus omnibus, nequit esse impeditiva talis libertatis & potestatis.

176. Hoc argumentum etiam retorqueri potest in Obedientia. Si enim peccatum est ipse vsus Dominij proprietatis, quia Deus illo vitur ad alios suos fines, etiam erit vsus Jurisdictionis, quia etiam vitur illo ad Bonum subditorum. Si ergo non est absurdum, ipsum vsum Jurisdictionis seu Superioritatis esse Inobedientiam, etiam non erit absurdum, ipsum vsum proprietatis esse injustitiam, vel econtra, si hoc est absurdum, etiam erit illud prius. Pro responsione

177. Nota 1. Vsum rei, & rem quae vitur, esse distincta. Instrumentum enim Fabri non est ipse vsus Fabri, in quo sanè aequivat argumentum. Vsum rei est applicatio ipsius rei ad aliquem effectum ponendum. Itaque peccatum est res quae Deus vitur ad obtinendum aliud bonum, v. g. bonum poenitentiae vel vindictae; sed peccatum non est ipse vsus peccati: vsus enim peccati est, quando Deus objectivè applicat peccatum intellectui peccatoris per illuminationem, quae movetur ad poenitentiam, & sic obtrinet finem suae permissionis peccati, qui erat Poenitentia.

178. Nota 2. Licet Deus per peccatum non impediatur ab vsu ipsius peccati, impeditur tamen ab vsu illius actus qui per peccatum excluditur, cuius vsum Deus haberet, si peccatum non poneretur; per peccatum autem impeditur ab illius vsu: & quidem vsus illius actus boni magis à Deo intenditur, quam vsus peccati: hoc est, Deus mallet peccatum non poni, quam poni. His observatis

Respondetur ad objectionem: concesso antecedente, negando omnes consequentias, nullà exceptà: quia omnes fundantur in confusione vsus & rei quae quis vitur.

179. DICES: Ipsum peccatum est etiam actio Dei, quia Deus immediate influit: ergo quatenus

O o o

tenus Deus per suam providentiam illam actionem dirigit ad aliquem finem, est etiam usus. Deum esse causam peccati per accidens, & peccatum dici & esse actionem Dei per accidens, quatenus est contra ipsius inclinationem, & quatenus non habet Deum pro causa determinante, sed creaturam, ut dictum est in 2. lib. Eodem sensu potest vocari usus Dei per accidens: sed deinde transmissa primâ consequentiâ, nego secundam, vñ cum sua probatione. Nam iste usus per accidens impedit Deum ab usu alterius actus per se magis desiderato. Hoc autem sufficere ad Injustitiam ostenditur ex humanis. Qui sciret, quod si esset transurus per talem plateam, esset accepturus aliam, pateretur adhuc Injuriam, etiam si illam plateam cum tali Scientia adiret, veller enim adhuc alterum obligatum ad non percutiendum: sic S. P. Ignatius passus fuisset Injuriam, si à congregatis in aula Scholarum fuisset flagris infamibus exceptus, cum tamen præcius adiverit, potens facile declinare: Itaque ille talis esset percussione causa per accidens, quia sine illius accessu ad talem locum alter non posset in illo loco percutere: porro hanc percussione prævisam posset homo ordinare ad finem supernaturalem. Sic ergo Deus prævidens quod Petrus cum tali auxilio esset peccaturus, v. g. detrahendo Deo, potest pati injuriam, etiam si ipsius peccati causa per accidens sit, præbendo hoc auxilium inefficax, & influendo ut causa universalis, & simul ordinando ad alium finem.

180. Negamus ergo adversario id, quod vñicè pro Fundamento assumit, nempe, quod ad peccatum Injustitiæ non sufficiat, esse contra voluntatem obligativam ad oppositum, & quod prius Dominum illâ re, quam Jure suo exigit, & quod insuper requiratur, ut actio injusta sit omnino involuntaria Domino, ita ut à nulla illius voluntate dependeat, ne quidem permissiva.

Supposito nunc, quod Deus possit obligare ex Iustitia, Quæritur ulterius, utrum possit obligare graviter, vel tantum leviter & sub Veniali. In quo puncto est iterum singularis Opinio ejusdem Recentioris Hispani, quod tantum possit obligare leviter. Supponit autem pro Fundamento, quod quod aliquis est ditior, eò major debeat esse Damnificatio, ut sit Gravis & Mortalis. hinc concludit. Deus est infinite dives: ergo respectu Dei omnis Damnificatio est levis, & propemodum nihil: ergo non potest esse sub gravi obligatione.

Hoc Fundamentum rejiciam in Tract. 2. de Jure & Iustitia, & ostendam oppositam Sententiam esse communiorem, quæ docet, eandem quantitatem gravem esse pro omni generis hominibus per se constitutam; quam sententiam nuperrimè impressit P. Esparza, ut mirer, hunc Recentiore dicere, suum fundamentum esse ab omnibus receptum.

181. Præterea discursus adversarii fallit, & ex ipso Fundamento illius potest ostendi Falla-

cia. Si enim gravitas læsionis debet desumere respectivè ad divitias, & Deus est infinite dives, tunc ne leviter quidem poterit Deus obligare Injustitia. Probo. Qui enim est infinite dives, ne leviter quidem respectivè ad suas divitias comminari potest. Nam divitiæ infinite habent, ut quocunque finito ablato adhuc tantum remaneant infinite, adeoque per ablationem finiti non redditur ille dives pauperior: atqui Damnificatio respectivè levis debet saltem leviter nocere pauperiorem: ergo si Deus ob infinitas divitias non potest Damnificari graviter, nec potest comminari leviter: ergo qui concedit, Deum posse se Damnificari leviter, debet etiam concedere, posse damnificari graviter. Ratio est, quia si Damnificationem gravem plus non requiritur, quam quod res in qua damnum datur, sit in se Magna, sunt autem aliqua Bona Dei in se Magna, dicente Apostolo: *Empti enim estis pretio magno.*

182. Imò, ego existimo, nihil in toto Mundo esse tam vile, quod non possit esse Materia Gravis Injustitiæ Deo debita. Nihil enim est, quod in se non sit Magnum, etiam si respectu totius Universi censetur esse quid parvum. Nihil enim est, quod non occupet totam providentiam Dei circa pulchritudinem hujus Universi, cuius complementum est etiam minimus pulvericulus. Sed hoc prosequi non est necesse.

Quæstio vltior est, an Creatura ex peccato Injustitiæ contra Deum, possit contrahere obligationem faciendi Restitutionem propriè dictam. Hæc quæstio plurimum habet de nomine Restitutionis. Suarez, Card. de Lugo, & Pallavicinus, negant esse vñquam possibilem Restitutionem propriè dictam. Alij communiter concedunt, quibus prænominatus Recentior etiam accedit, ex suppositione læsionis injustæ: quia verò negat hypothesein, ideo sic concludit. Non potest creatura pura satisfacere ex Iustitia commutativa Deo offenso, non ex defectu virium, sed ex defectu materia.

183. DICO 3. Potest dari læsio luteolæ vini, pro qua possit fieri restitutio strictè dicta. Probat. Illa est restitutio strictè dicta, quæ compensatur damnum illatum ex obligatione contracta per priorem læsionem, ad impedendum scilicet, ne damnum continetur. Sed talis potest fieri pro damno & injustitia contra Deum commissa: ergo vera est Conclusio. Majorem suppono ex Tract. de Iust. & declarabitur in solutione objectionum. Minor declaratur in exemplis. Præcipiat Deus ex Iustitia, ut hæc vel illa res asseruetur in tali determinato loco, v. g. Calix in Templo. si ego calicem inde auferam, peccarem contra Iustitiam, non quidem peccato furti, nam ubicunque res existat, est in possessione Dei, nec ablatio illum latet: sed quod in tantam existentiam localem, ad quam Deus habet Ius. Quis jam neget, me ex Iustitia teneri ad reportandum Calicem & restituendum illi loco: atqui hæc erit restitutio propriè dicta, secundum delictum.

descriptionem positam: ergo &c. Item si Deum blasphemando inhonorarem & infamarem, quis neget nasci obligationem retractandi? hoc si fecero, erit restitutio propriè dicta, & quidquid amplius requiritur, gratis requiritur.

184. Obijciunt 1. Restitutio propriè dicta essentialiter supponit diversitatem Patrimoniorum læsi & lædenti, quia supponit lædentem habere aliquid in suo Dominio, ad quod exhibendum non posset obligari à læso antecederet ad læsionem: atqui creatura respectu Dei non habet patrimonium, & quidquid post illatam injuriam Deus exigere potest, etiam ante injuriam, aut eā non posita exigere potuisset: ergo &c. Major probatur. Si enim lædens non habet diversum patrimonium, & læsus exigit aliquam actionem, tunc lædens præstando hanc actionem non reparat (formaliter loquendo) damnum illatum, sed præcisè caver, ne Dominus novum damnum ex carentia actionis patiat: atqui Restitutio est formaliter Reparatio Damni illati, & non mera abstinentia à nova læsione: ergo ubi non est diversum patrimonium, non habet locum Restitutio propriè dicta.

2. Negando universaliter majorem. Ad probationem distinguo Majorem. Si læsus exigit hanc actionem Titulo Dominij, concedo, si Titulo Læisionis præcedentis præcisè, nego, & do instantiam. Qui furatur equum, facit Restitutionem propriè dictam reducendo equum. Quæro, quid hic expenderit de suo patrimonio? nihil planè, nam equus non est ipsius. Si dicas,

quòd expendat illam actionem reductionis, ad quam non poterat ante furtum obligari, pariter ego dico, quòd qui refert Calicem ad Templum, expendat illam actionem, ad quam non poterat ante ablationem obligari.

185. DICES. Imò Deus potuisset illum obligare ad talem actionem, si alius calicem abstulisset. Sed contra. Quia tunc obligaret Deus Titulo Dominij, non Titulo Læisionis factæ. Ad hanc ergo obligationem restituendi, non est opus diverso patrimonio, neque diminutione proprii patrimonij, sed satis est, quòd talis actio sit in mea potestate physica, & quòd hic & nunc non exigatur alio Titulo, quàm Læisionis injusta.

186. Obijciunt 2. & faciunt hunc discursum. Quando mancipium damnum intulit Domino, & postea conatur reparare laborando in vinea, tunc vel Dominus exigit aliquem laborem in vinea, vel non exigit: Si non exigit: ergo mancipium non tenetur ex Justitia laborare: si exigit: ergo exigit ut Dominus: ita ut, si mancipium non laboraret, inferret novum damnum. 2. Si Dominus nihil mandat mancipio de labore, relinquit tamen illi potestatem laborandi, tenetur Titulo Læisionis præcedentis, quæ etiam tunc pro Domino interpellat, sicut interpellaret, si Dominus mancipium muniveret, inscius damni illati. Hæc omnia meliùs intelligentur ex ijs, quæ de conceptu Juris & Justitiæ copiosè traduntur in secundo Tractatu.

Operis de Justitia &
Jure.

CAPVT II.

DE CAUSSA FINALI SEV MOTIVA INCARNATIONIS.

Non accipimus hanc Causam Finalem & Motivam in rigore physico. Nam extra dubium est, Decretum Dei, si sit Deo adequatè intrinsecum, nullam habere causam physicam: sed accipimus pro Objecto Finali, seu pro illo ad quod obtinendum Incarnatio est ordinata, & per quod respondetur interroganti, cur Deus decreverit Incarnationem: seu, in quem finem, & Cui Bono voluerit Deus Incarnari.

187. Certum autem ex fide est, Redemptionem generis humani fuisse Finem Incarnationis, propter quem, seu ad quem obtinendum decrevit Deus Incarnationem Verbi in carne passibili. Jo. 3. Sic enim (inquit Christus ad Nicodemum) Deus dilexit mundum, ut Filium suum unige-

nitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. 1. Jo. 4. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Lucæ 19. Venit enim Filius hominis querere & saluum facere quod perierat. 1. ad Timoth. 1. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quòd Christus Jesus venit in hunc mundum, peccatores salvos facere. Matth. 9. Non veni vocare justos, sed peccatores. Denique in Symbolo Nicæno profitemur: Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis, & Incarnatus est.

Hoc supposito sit

O o o 2

CON.